

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir į Austriją 2½ auks.
į Ameriką ir į kitas svetimas
žemes 4 auks.

Į Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

IŠEINA KAS MĖNESIS VIENĄ KARTĄ.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 feningių.

Lietuviai, skaitykite ir platinkite „Ukininką“!

Mūsų apsilaidimas.

Kas giliaus apmąstys padėjimą lietuvių tautos ir reikalus lietuvių tautos, tas su širdies skaudėjimu patėmys, kad mes esame labai užsilikę nuo kitų apšviestų tautų, kad pas mus viešpatuoja da didelė tamsybė ir vargas, kad tarpe mus mažai yra suprantančių tautos reikalus o da mažiau tėvynės mylėtojų. Nors daug mus atlikta, bet da daugiau lieka mums atlikti. Kaip didei apleista yra mus tautiška dirva, ne sunku užtėmty.

Tauta pagimdė sunus, kurie už jos labą kovojo, platindami apšvietimą, bet kada tie jos sunus nustojo laisvės ir buvo įgrusti į kalėjimus ir kada vėliau tapo valdžios ištremti iš tėvynės į tolymus Maskolijos kraštus, kur sunku yra uždirbt duoną ir kur siaučia badas, tuomet rets tik tesuprato jų vargus ir rets ištiesė pagalbos ranką. Rodos nelaimė brolių daugiausiai turėtų atsileipti mus širdise, nės iš mūsų tarpo išplėšė valdžia mus drąsiausius kareivius. Tuom tarpu mes pasirodėme atšalėliais, o kiti iš mus da-gi ėmė tyčiotis iš nelaimės brolių. Gal ir daugiau buvo aukauta kankintiniams, ne kaip paminėta N. 7 „Uk-o“, bet negalime mes gėrėtis, tuom ko nežinome, juo kad dalinimas aukų akių plotu ne visuomet pasiekia daugiausiai reikalaujančius pagalbos. Broliai amerikiečiai jau nuo senei renka aukas kankintiniams ir žada siųsti tas aukas per mus rankas, o mes tuom tarpu neturime nė žinių, kaip, kas ir kur gyvena, nežiurint ant to, kad praėjo jau daugiau, kaip 3 mėn. nuo laiko jų išsiuntimo.*) Ant Lietuvos kankintinių „Lietuvos“ red. yra surinkus 5 dol. 35 cent (žr. N. 26), o „Lietuvninkų Vienybės“ red. — 40 dol. 35 centus (žr. N. 26).

Da didesnis mus apsilaidimas matyt iš mus rupesčių apie lietuvišką parodą Paryžiuje.

Nežiurint ant to, kad visi geresniejie laikraščiai rašė apie reikalingumą išstatymo lietuviškų raštų ant visos vietinės parodos Paryžiuje, ragino ir dabar ragina dėti aukas ant to svarbaus reikalo, tai vis-gi tas šaukimas neatneša pagedaujamų vaisių, o tuom tarpu mums daugiausiai turėtų rūpėti lietuviška paroda, nės nuo to daug priguli išveržimas nuo maskolių valdžios mus spaudos. Tuomtarpu, kada Amerikos lietuviai su dideliu karščiu renka pinigus ant parodos per komitetus, pokylius, lioterijas ir tt., lietuviai, esantieji, po Maskolijos valdžia, tarytum ne negirdi apie rengimą lietuviškos parodos. Tuom tarpu, kada Amerikos lietuviai yra surinkę iš viso arti 470 dol. (apie 940 rub.*), per mus redakcijas įėjo vos 34 rub.: per „Tėv. Sargo“ red. 65 frankai (apie 24 rub.), per „Ukininko“ red. 3 rub. ir per „Varpo“ red. 7 rub.

Šituodu reikalu, t. y. rinkimas aukų kankintiniams ir lietuviškai parodai, atsirado da nesenei ant lietuvių tautos dirvos ir reikalauja greito apsirupinimo. Jeigu kas iš kankintinių reikalaus pagalbos, tai veikiausiai gali reikalauti pradžioje savo gyvenimo, kada da nėra pažinęs svetimio krašto ir jo žmonių. Lietuviška paroda teip-gi reikalauja dabar pagalbos tautiečių, nėra parodos komitetas turi pirma atlikti daug darbų, turi surinkti ir sutvarkinti lietuviškų raštus, nusamdyti vietą ant Paryžiaus parodos, daryti žygius tame reikale ir tt. Taigi ne pritiktu mums apleisti tuodu reikalu. Tiesa, negalime mes darbuotis teip, kaip darbuojasi Amerikos lietuviai, negalime per susirinkimus viešai atsileipti į savo brolius ir raginti juos prie darbo, viską turime daryti slapčia ir ant kiekvieno žingsnio saugotis, kad koks mus kaimynas neišduotų mus į žandarų nagus. Bet nežiurint ant to galima yra daug atlikti, daug daugiau, ne kaip ikišiol atlikta. Rinkimas aukų, žinoma,

*) Nesenei gavome žinią, kad keli kankintiniai rašė į Lietuvą ir skundėsi ne gali gauti uždarbio. Red.

*) „Liet. Vienybė“ — 232,78 dol., „Garsas“ — 138,81 d., „Lietuva“ — 77,55 d., kiti laikraščiai — apie 20 dol. („Liet. Vienybė N 27).

galimas yra tiktai tarpe savo draugų ir susiprantančių lietuvių. Vilioti pinigų, nepaaiškinus reikalo, būtų nepatogu. Dėlto nesuprantantiems reiktų pirma duoti paskaityti tam tikrus laikraščius. Pažystamiems lietuviams gyvenantiems Maskolijoje reiktų nusiųsti bent iškarpas iš laikraščių. Kas neturėtų apygardoje gerų ir ištikimų draugų, tas gali viens siųsti pinigus į „Uk-o“ redakciją, pasirašęs su pramanyta savo pravarde. Nereikalaujamos yra didelės aukos; kiek kas gali tai tiek ir siūnčia; lai mato kiti, kad ir mes neišsiskiriame iš tautiečių tarpo ir neužmirštame tautos reikalų. Aukas galima siųsti taip-gi pačtinėmis maskoliškomis markėmis.

Bet to reikalai apšvietimo lietuvių yra didei užsilikę. Kas skaito laikraščius ir yra daugiau apsišvietęs, tas aiškiai mato, kiek daug šviesos trunka da mūsų broliams; didei vargsta, velka sunkų prispaudimo jungą ir skęsdami tamsybėje, nežino, kaip išsigelbėti iš tų vargų ir kaip numesti prispaudimo jungą. Užpludo mus šalį gauja valdžios tarnų, kurie ant kiekvieno žingsnio mus skriaudžia o mes da nemokame nuo jų apsiginti. Ne gana to, kad valdžia uždraudė mums lietuvišką spaudą, negana to, kad lupa nuo mus didelius mokesčius ir ima mus vyrus į kariumenę tų baisųjį kalėjimą, bet da spaudžia mus išleisdama kitus neteisingus įstatymus. Atstumimas žmonių nuo reikalų šalies valdymo, nuo politikos, tai yra vis vien ką uždraudimas jiems rupintis apie savo reikalus. Kaip gali but patvaldystė valščiuose, jeigu nėra patvaldystės visoje šalyje? Kaip galima tikėtis apsiginti nuo skriaudų valdžios ir jos tarnų, jeigu įstatymai, prie kurių reikia sudžioms taikytis, yra išleisti pėčios, arba kitaip sakant, sudžiomis yra pats valdžios tarnai. *Pas mus viesxpatauja sauvalė valdžios tarnų dėlto, kad žmonės neprigul prie šalies valdymo*, kad jų politiškos tiesos yra po kojomis pamintos. Tuom tarpu kada kitose šalise policija tarnauja žmonėms, pas mus žmonės tarnauja policijai, duoda savę už nosies vadžiot ir visai niekinti. Policija per tai juo kelia nosį augštyn, ir apseina su žmonėmis, kaip su savo vergučias. Žemskiai (urėdninkai) eina per kaimus, tarytum kokia pavietrė, kabinėjasi prie žmonių už kiekvieną niekniekį, lando į kampus, šnipinėja, rašo protokolus ir, gali sakyt, pats sudyja, nės sudžios — valdžios tarnai — jiems tiki daugiau, ne kaip žmonėms. Kas neišsiperka nuo tų užpuolikų, tas buna apkaltintas. Apskundimas žemskių nieko ne gelbti, nės juos sudyja jų viršininkai, kurie, žinoma, išteisina savo tarnus. Begėdiškumas kitų žemskių daaina iki to, kad jie išdrysta laike revizijų kišti savo suterštus nagus į žmonių kišėjus ir kraustyti, ar nēr ten užslėpta kokia knyga.

Kitose šalise gyvenimas žmogaus yra apsergėtas nuo užpuolimo policijos ir ji tik didei svarbiuose atsitikimuose, su popierėmis ir liudininkais, gali peržengti per namų slenkstį, pas mus brozdžia policija ne tik po svetimus namus, bet ir po svetimus kišėjus ir visuomet pasilieka teisi. Prie tokio šalies valdymo ne gali pasiliauti mus prispaudimas ir sauvalė valdžios tarnų nē tuomet, kada bus mums gražinta spauda, kada bus įvesta lietuviška kalba į mokyklas ir kitas vietas.

Tai-gi mums reikia reikalauti ne tik gražimo spaudos ir tiesų kalbos ir tikėjimo, bet ir apskritai tiesų politišku t. y. *mums reikia reikalauti, kad mums būtų leista valdyti savo šalį taip, kaip mums patinka, kad ne būtų trukdomas laisvas apsvartymas reikalų per laikraščius, kad ne būtų persekiojami žmonių susirinkimai ir laisvas pasikalbėjimas tarpe susirinkusiųjų*, taip kaip jau nuo senai yra įvesta kitose apšvietose šalise. Prizadinimas politiško susiprantimo tai yra svarbi mus užduotis, ir dabar, parankiausia yra platinti tarp tautiečių tų susipratimą, nēsa uždraudimas lietuviškos spaudos prirengęs yra tam tikrą dirvą. Tai-gi tantiečiai turėtų tankiau aiškinti politišką mūsų padėjimą ir neužmiršti apie išleidimą politišku knygelių. Iš N 7 „Uk-o“ matyt, kad iš 11 išleistų Prusuose knygų, spaudintų lietuviškomis litaromis, nėra nė vienos politiškos. Tuom tarpu be aiškaus supratimo politiško mus padėjimo ne galimas yra nē aiškus tautiškas susipratimas, nēs politiška laisvė yra vienu iš svarbiausių reikalų kiekvienos tautos. Be to apskritai labai pamaži platinasi po Lietuvą ir kiti lietuviški raštai ir per tai pamaži platinasi apšvietimas ir tautiškas susipratimas. Dėlto kas lietuvis lai skubinasi prie darbo!

A.

⁺Šauksmas.

Verkiu naktį, šaukiu dieną:
„Tu Lietuva mano miela!
Koks padėjims šiandien tavo.
Kada gudas viršų gavo!
Nėra įstatų, teisybės,
Nėra lygybės, liuosybės!
Nedorybė viešpatauja,
Ją palaiko gudų gauja:
Žemsargiai, žandarai, ponai
Smaugiai žmones, kaip šėtonai...
Lietuviai verkia dejuoja,
O jie sako, kad dainuoja...
Knygų, mokslo reikalaujam,
Caro meldę nepaliaujam;
Jis turėdams kietą širdį,
Kurčias ausis — mus negirdi.
Gudai mus vieni niūveikia:
Vokiečių karaliui peikia

Ir jo prašo, kad padėtų,
Tuomet, sako, apgalėtų.
Vyrai! šio laiko sulaukėm, —
Vargo pančių nesutraukėm!
Mes draugia išdrasykim,
Smarkiai skundikus grasykim:
Žemskius ir žandarus peškim,
Knygas kuntrabantais neškim...
Kaip žalčiams galvas sutrišim,
Šviesą, tiesą sugražįsim.

Spraulys.

Šelpimas baduojančių maskolių.

Rytinėse gubernijose Maskolijos siaučia badas dėlei neužderėjimo javų pereituose metuose. Rašo, kad badas apėmęs yra 10 gubernijų, kiti sako daugiau (19). Tarpe badą kenčiančių gubernijų yra ir Viatkos gub., kur yra valdžios išsiųsta daug mus kankintinių už lietuviystę. Tarpe baduojančių siaučia didelis maras. Vaikai krinta, kaip musės. Didesnieji vaikščioje kaip šešėliai išblyškę, sutinę... Laikraščiai aprašinėja baisius paveikslus žmonių vargo ir nelaimių! Ir tokia nelaimė pasiekė veik ketvirtą dalį Maskolijos gyventojų!

Nepasibaigė viena nelaimė, štai ateina kita. Pietinėse gubernijose (apie 11 gub.) šimet neužderėjo javai ir gresia bado maras kitam krašte. Tai-gi kitą metų galima tikėtis, kad prispaus Maskolijos gyventojus da didesnis badas. Badas Maskolijoje — ne naujiena. Pagal užsilikusias žinias badmečiai atsikartoja Maskolijoje gana tankiai, o pagal naujesnius tyrinėjimus pasirodo, kad Maskolijos gyventojai kasmet pusiau baduoja, tik budami tamsybėje paskendę jie nesupranta savo vargingo padėjimo, jie mano, kad tai teip turi but, kad ir kitur teip yra, kad tai Dievo duota ir tt. Vargas ir nuskurdimas jų paeina ne tik nuo stokos apšvietimo, bet ir nuo to, kad ukininkai turi labai mažai žemės, yra apsunkinti valdžios mokesčiais, lupimais valdžios tarnų ir t. t. 1891 metuos, kada teip-gi buvo badas Maskolijoje, kituose Maskolijos laikraščiuose tiesiog rašė, kad žmonėms reikia duoti daugiau žemės, kad ant mažo žemės sklypo ne galima yra išsimaityti ir išmokėti prigulinčius valdžiai mokesčius, kad reikėtų numazinti mokesčius ukininkų, o įvesti mokesčius nuo pelno, kad reiktų sumazinti sau valę činovnikų ir duoti žmonėms didesnę laisvę rupintis apie savę ir tt. Bet tai nieko negelbėjo: kalbėjo teip ponai, o žmonės da nesuprato priežasčių savo vargų ir nežinojo ką kaltinti, nė ką daryti. Tuom tarpu valdžia varė tolyn savo darba: persekiojo drasesniuosius laikraščius, persekiojo ponus, kurie trško apšviesti žmones, persekiojo draugystes ir visoki apsirėikimą laisvės. Da-gi

rinkimas aukų nepavestas buvo visuomenei, bet tik valdžios tarnams, kurie turėjo tiesą visur kišti nosį ir daboti, kad kas neišvestų žmonių iš kelio, kad kas jų nenuskustų ir imtų aiškinti, nuo ko paeina tie jų vargai. Gubernatoriai, paviečių viršininkai ir kiti valdžios tarnai ir sėbrai buvo vadovais rinkimo aukų ir vyriausiais užžiurėtojais prisiųstųjų pinigų. Bet, paklausykite, kas iš to išėjo. Vėliaus pasirodė, kad tai vienoj, tai kitoj vietoj prazuvo daug pinigų vadovų kišeniuose. Žmonės mirė budu, o čia vadovai tukstančiais rublių vogė visuomenės pinigų. Turėdami neaprubėžiuotą valdžią ant gyventojų vadovai pasitikėjo ant savo galybės ir ne apsiriko. Rets tik iš jų buvo sugautas, kitiems lengva buvo išsieteisint dėlto, kad valdžios tarnų valdomieji ir pagelbininkai, bijodami valdžios tarnų, kaip galėdami, slėpė bjaurius jų darbus.

Akiveizdoj tokių atsitikimų brukasi klausymas, kaip mums elgtis, ar verta mums šelpti baduojančius, ar ne. „Tėv. Sargas“ N 6 sako, kad „krikščionystė neleidžia mus protauti, visiems lygiai turime ištiesti mielaširdingą ranką, ar jis būtų prietelius, ar neprietelius“ (p. 3) Teisybė, šuelpimas vargdienio yra darbas geras, bet tik tuomet, kada mus pagelba pasiekia pašelpos reikalaujanti. Jeigu mes tvirtai tikėtume, kad mus sunkiai uždirbtas skatikas pasieks badą kenčiančius, tuomet nieks iš mus neišdrystų priesintis tokiame padoram darbai. Bet žinodami, kad mus pinigai eis per rankas valdžios tarnų, kurie mus akise yra labai žemos doros, žinodami, kad tie valdžios tarnai garbina daugiau savo kišenių ne kaip valdonųjų gyvastį, mes su gryna sąžine turime atsiskyti nuo rinkimo ir siuntimo aukų. Už toki mus atšalimą ir apsėjimą lai atsako mums valdžia, kuri bevišpataudama mūsų tarpe visiškai nustojo mus išsitikėjimo. Ak, nesinori šelpti tokio vargdienio, kuris paėmęs pinigus juos arba prageria arba apverčia ant pikto, juo nesinori šelpti vargdienius per tarpininkystę tokių žmonių, kurie paimtus pinigus pasilieka sau, tyčiojasi iš labdarių ir pačių baduojančių ir džiaugiasi, kad žmonių nelaimės ateria jiems naujus šaltinius pelno ir pralobimo. Kaip atstumdami sveikus ir pasileidusius ubagus mes persekiojame tinginystę ir pasileidimą, teipiau atsisakydami nuo aukų mes užkertame kelią begėdiškam viešpatavimui valdžios, kuri nesulaukdam da didelės pagalbos nuo žmonių, bus priversta daugiaus rupintis pati apie žmonių labą ir išleisti daugiau pinigų iš viešpatystės kasos, nės dabar ji tik pasitiki ant gyventojų viešpatystės ir pati daug pinigų išmėto ant vėjo.

Kas ne pažysta valdžios lai patiria apie ką labjiausiai rupinasi valdžia paskutiniame laike.

Pernai pavasari paskyrė valdžia ant laivynės (kariškų laivų) 90 mil. rub. ir dabar rengimi yra 22 nauji kariški laivai. Bet to šimet paskirta 110 mil. rublių ant perginklavimo armijos ir 11 mil. rub. ant padidimo algų apicierams. Priskaičius čion da vogimą surinktų nuo žmonių pinigų galima sakyti, kad veik $\frac{3}{4}$ visų pinigų dingta ir išsimeto ant vėjo. Ir tai atsitinka tuomet, kada milijonai žmonių miršta badu!

Prie tokios tvarkos tur žmonės baduoti ir negal nė tikėtis didelės pagalbos nė nuo valdžios ne nuo kitų. *Ar.*

Mindaugis,

didysis Lietuvos kunigaikštis ir karalius.

Trumpas aprašymas jo gyvenimo ir darbų.

(Tąsa).

3.

Karas su Volynijos kunigaikščiu ir Lyvžemės zokonu.

Mindaugio gadynėje Lietuva turėjo, neskaitant Lyvžemės zokono žemių pusėje, dar vieną galingą kaimyną iš pietų pusės, kunigaikštį Volynijos ir Galicijos Danielių. Šis kunigaikštis, veddamas sunkią kovą su priešininkais, norinčiais atimti nuo jo Galiciją, gyveno ilgą laiką sandoroje su Lietuva ir Mindaugis šelpė jį kovoje kaippo gerą kaimyną. Su Mindaugio pašalpa Danielius pergalėjo savo priešius ir pasidarė galingu viešpačiu. Tada jis nelabai gėdė santikos su Mindaugiu ir netrukus stojosi tikru Lietuvos priešininku.

Mindaugio broliavaikai Tautvila ir Edvidas, kaip sakyta buvo, užėmė su dėde Vykantu Polocko kunigaikštystę ir apsigyveno tenai. Mindaugis, pasitikejęs jų prilankumui, pavedė jiems valdyti tą kunigaikštystę. Bet pasirodė, kad didysis kunigaikštis klydo, pasitikejęs ant jų. Tautvila ir Edvidas, pavaldę Polocką ir įgyję šiek-tiek galybės, nebemanė pripažinti Mindaugio viršenybės ir atvirai pakilo prieš jį. Didis kunigaikštis nedarė ilgos rokundos su broliavaikiais, atėmė nuo jų tėviškasias Lietuvoje kunigaikštystes ir prijungė prie viešpatystės, į Polocką išsiuntė kariūnėnę su prisakymu, suimti juos ir mirtimi nubausti. Kunigaikščiams vienok pasisekė išsprukti nuo baisios bausmės, prastojo tiktai tėviškių ir įgytos Rusijoje kunigaikštystės. Jie bėgo į Volyniją, ieškoti pagalbos pas Danielių, kurs prisėjo jiems švogeriu, nės buvo vedęs jų seserį. Mindaugis, gavęs žinią, kur nukako ir ko reikalauja jo broliavaikai, siuntė tuojaus pasiuntinius pas Danielių, prašydamas nešelpiti priešginių kunigaikščių. Bet Danielius, paveikęs

visus savo priešius, jautėsi gana stipriu stoti į kovą su didžiu Lietuvos kunigaikščiu. Jis netik nenorėjo išleisti iš rankų savo švogerių, bet manė pasinaudoti iš naminių Lietuvos maištų ir pasilpninti jos galybę. Idant pasisektų beabejonės pergalėti Mindaugį ir daugiaus pelnyti iš karo, Danielius nutarė pritraukti į talką Lyvžemės zokoną. Jis išsiuntė į Rygą Vykantą, kurs turėjo padaryti sutartį su kardininkais.

Rygoje po Teodoru pastojo mistru Andriejus iš Stirijos, vyras teisus ir doras. Jis nutildė ant laiko naminius vaidus, kilusius tarp arcivyskupo ir zokoninkų, kurie per savo godumą pakėlė ranką prieš dvasiškąją vyresnybę ir manė pasisavinti jos turtus. Stojus sutikimui, zokonas galėjo veikiaus kibti prie Lietuvos. Tai-gi nesunku buvo Danieliui rasti Rygoje talkininką karui vesti su Lietuva. Vykantas, atvykęs į Rygą, prašė mistro pristoti prie karo prieš Mindaugį ir padėti atlyginti nuskriaustus Tautvilą ir Edvidą, teipo-gi, regisi, prižadėjo vardan tų kunigaikščių, kad jie priimsę krikštą, jeigu apturėsę pašalpą prieš didį kunigaikštį. Andriejus sutiko duoti pašalpą. Negana to, Danielius pakvietė dar lenkų kunigaikščius į talką prieš Lietuvą ir gavo nuo jų prižadėjimą, o Vykantas keliavo iš Rygos į Žemaičius ir Latvius, pasirupinti pritraukti ir juos prie karo. Čionai jis nesigailėjo sidabro ir šėip dovanų žymesniems vyrams ir rusesčiai jo nenuėjo ant nieko. Vakariniai žemaičiai, kurių kunigaikščiu jis pirmiaus buvo ir latviai sutiko stoti su juo į kovą prieš Mindaugį. Rytiniai-gi žemaičiai, kuriuos valdė dar, regisi, Erdvila, neprisidėjo prie Vykanto.

Tokiu budu susitarė bemaž visi Lietuvos kaimynai užpulti Mindaugį. Viešpatystė jo, apie suvienijimą ir sutvirtinimą, kurios jis ilgai su didžiu rusesčiu ir vargu darbavosi, buvo pavojuje. Ne tik svetimieji, bet ir savieji, net giminiečiai, pakėlė prieš jį kardą ir manė atplešti viešpatystės plotą. Ant Lietuvos dangaus pasirodė tamsus debesiai ir audra galėjo kilti kas valandą nuo trijų pusių: nuo pietų Danielius ir lenkų kunigaikščiai, nuo žemių Lyvžemės zokoninkai ir nuo vakarų Vykantas su žemaičiais ir latviais. Ką-gi veikė Mindaugis tokiame vargingame padėjime? Jeigu būtų stojęs į kovą prieš vieną priešininką, kiti būtų sėdę ant sprando, o vesti karą vienkart su visais truko Mindaugiu spėkos. Didis kunigaikštis nutarė sustiprinti savo pilis ir laukti priešininkų. Didžiąją kariūnės dalį sutraukė į tvirtą, regis, Varutos pilį ir aprupinę viską, kas reikalinga apsiginimui, sergėjo žingsnius savo priešininkų.

Ant Mindaugio laimės priešininkai nevienkart pradėjo karą. Danielius, tas sutvėrtojas

talkos, nelaukė, iki prisitaisys kiti talkininkai, ir vienas užvedė karą. Jam labai rūpėjo atimti nuo Lietuvos juodrusių kraštas su Naujapilės, Vilkaviškio ir Slonimo miestais, stovinčiais netoli rubežiaus jo viešpatystės. Jis išgrudo į Lietuvą 1249 m. su didžia kariūmene ir, padalinęs ją į tris skyrius, apsiutė Vilkaviškį, Slonimą ir kitus miestus. Pasidavus Vilkaviškiui, Slonimui ir kitiems miestams, išskyrus Naujapilę, Danielius pasikokino tais miestais ir pagrižo namon. Lenkai, nors ir buvo prižadėję, neprisidėjo prie karo.

Tuotarp Lyvžemės mistras Andriejus spėjo prisitaisyti į karą ir davė apie tai žinią Vykantui. Vykantas siuntė pasiuntinį pas Danielių pranešdamas jam, kad vokiečiai jau esą pasirengę eiti į Lietuvą. Danielius, pasiekęs jau šiek-tiek naudos iš karo, patsai nebėjo, bet davė Tautvilai ir Edvidui kariūmenę, sustatytą iš rusų ir palaukių.*) Mistras Andriejus iškeliavo pradžioje vasaros 1850 m. iš Lyvžemės su skaitlinga kariūmene irėjo tiesiai per Maleižinę link Varutos pilies. Netoli pilies jis sutiko Tautvilą ir Edvidą su Danieliaus atsiųsta kariūmene ir suvienytomis spėkomis apsiutė pili. Pilis buvo tvirtai įtaisyta ir užtektinai apveizėta maistu, todėl galėjo išturėti ilgą kovą. Apgultas pilyje Mindaugis siuntinėjo nedidelius pulkelius, kankino ir naikino po truputį priešininkus. Daug krito lietuvių ant pilies volų, kiti paguldė galvas už pilies sienų atvirame lauke, bet Mindaugis nesisdavė. Priešininkai ant galo persitikrino, kad pilies nepaims ir atsitraukę nuo jos išsiskirstė po visas puses. Vokiečiai plėšė ir griebė, kas pakliuvo, degino ir naikino, ko su savim paimti negalėjo, surinko daug visokios mantos ir yvairių gėrybių, nužudė daug gyventojų, kurie netiko eiti į nelaisvę, nežiurėdami nė ant amžiaus, nė ant stovio. Tautvila ir Edvidas su Danieliaus rusais ir palaukiais nesisdavė plėšime prasilenkti yokiečiams, turėdami gerą valandą atkeršyti dėdei už apturėtas skriaudas. Prisiplėšę daugybę visokios mantos iškeliavo kartu su mistru Andriejum į Rygą.

Išėjus priešininkams iš Lietuvos, Mindaugis lengviau atsiduso, nors padėjimas jo nedaug ką pasigerino. Teisybė, šioje valandoje neliko nėvieno priešininko Lietuvoje, bet viešpatystė buvo smarkiai nuplėšta. Galingi priešininkai netik nepaniekino talkos, bet taisėsi vėl stoti į karą, iš kurio kiekvienas manė pelnyti. Pasisekus pirmamjam karui, talkininkai darė dar platesnius užmanymus ir laukė didesnio pelno iš naujo karo. Tautvila ir Edvidas,

atvykę į Rygą, priėmė krikštą ir zokoninkai užmanė pasodinti Tautvilą ant sosto didžio Lietuvos kunigaikščio. Mistras Andriejus ir zokono dvasiškioje, ypačiai pirmasis Rygos arcivyskupas Albertas Suerber'as malonėjo padėti Tautvilai pasilikti didžiu Lietuvos kunigaikščiu, nės tikėjo, kad per jį ir visa Lietuva priims krikštą. Todėl zokonas, taisydamasis į karą, rinko daug stipresnę ir galingesnę kariūmenę neg pirmą kart. Volynijos Danielius teipo-gi nemislyjo apleisti savo švogerių ir gerai pelnęs iš pirmo karo, tikėjosi dar daugiaus pelnysęs iš antro. Vykantas darbavosi Žemaičiuose ir Latvijoje, rinkdamas kariūmenę. Mindaugio viešpatystė atsirado vėl didžiame pavojuje didesniame neg pirmą kartą, nės nusilpusi ir pavargusi Lietuva nespėjo dar atsigauti ir butų galėjusi menkai gintis. Mindaugis stovėjo ant prapulties kranto, reikėjo daug sveiko proto ir išmintingumo išbristi iš nelaimės.

4.

Mindaugio krikštas.

Mindaugis jieškojo kelio, kurs išvestų jį iš prapulties. Pirmiausiai reikėjo suardyti priešininkų talką. Pavojingiausi tarp priešininkų buvo Lyvžemės zokonas, kurs netik paveikti manė Mindaugį, bet norėjo pasodinti ant Lietuvos sosto Tautvilą. Arcivyskupas Albertas labai tikėjosi apkrikštysęs per Tautvilą visus lietuvius ir įgysęs garbę Lietuvos apaštalo. Mindaugis išsiuntė tyloms pasiuntinius į Rygą pas mistrą Andriejų su brangiomis dovanoms. Pasiuntiniai atvežė mistrui auksinius ir sidabrinus indus, šėip aukso ir sidabro, atvedė daug gražių žirgų ir prašė nešelpiti Tautvilos; prižadėjo dar daugiaus dovanų, jei išsipildys Mindaugio prašymas. Andriejus meiliai priėmė dovanas ir atsakė pasiuntiniams, kad didis kunigaikštis nepergalėsęs savo priešininkų, pakol nepasilikęs krikščionių; jis prieteliškai rodyjo Mindaugiu priimti krikštą.

Mistras Andriejus buvo vyras tiesus ir atviras, jis širdingai geidė Lietuvai krikščionystės. Pagal ištartą žodį ejo pas jį darbas, nebuvo jame tos melagystės ir suktybės, kuriomis paskiaus rėdėsi mistrui Lyvžemės ir ypač Prūsų zokono. Jam labiau rūpėjo Lietuvą pritraukti prie krikšto, nekaip pavaldyti. Dabar jis turėjo gerą progą išpildyti savo geismus, galėjo įvesti į Lietuvą krikščionystę ir per Mindaugą ir per Tautvilą. Teisybė, Tautvila buvo jau kataliku, bet norint per jį apkrikštyti Lietuvą, pirm reikėjo pasodinti jį ant Lietuvos sosto, reikėjo tam tikslui užvesti didį karą. Ant karo butų prisėję padėti daug darbo ir paaukanti daug kašto, o kas butų užtikrinęs, kaip jį pasibaigs. Tai-gi Andriejus nutarė pakreipti Lietuvą prie krikšto per Mindaugį. Priėmus Mindaugiu

*) Palaukiais vadinosi gentė, gyvenusi tyruose pietinės Rusijos.

krikštą, zokonas galėjo atsiekti tą patį, ką ir per Tautvilą, be karo ir be kraujo praliejimo. Nuo šio laiko persiskyrė keliai, kuriais ėjo arcivyskupas Albertas ir mistras Andriejus. Arcivyskupas pasiliko prie pirmojo nutarimo ir pagal jo nuomonę Lietuva galėjo būti apkrikštyta per Tautvilą.

Mindaugis, kaip reikia manyti iš jo darbų, nebuvo priešingas krikščionystei. Jo viešpatystėje gyveno nemažai krikščionių: rytų apigardėse buvo apščiai rusų stačiatikių, o Lenkų ir Lyvžemės parubežiuose rasdavos ir katalikų. Todėl didis kunigaikštis galėjo priprasti prie krikščionių ir pažinti jų tikėjimą. Jei jis kovojo su vokiečiais Kuršzemyje ir Žemgalyuose, tai priežastis tų kovų buvo ne katalikystė vokiečių, bet noras neduoti jiems igyti galybės tarp latvių ir pasidaryti pavojingais Lietuvos kaimynais. Gavęs prietelišką atsakymą, Mindaugis pakvietė mistrą pas save,

Mistras Andriejus, pasitikėjęs, kad Mindaugis duosis prikaltėti prie krikšto, priėmė pakvietimą ir iškako pabaigoje 1250 m. į Lietuvą, pilnas gražios vilties. Kartu su juo atvyko buris zokoninkų, dvasiškiųjų ir šėip ricierių. Didis kunigaikštis ir jo žmona su džiaugsmu patiko laukiamąjį svečią ir iš širdies mylėjo jį. Andriejus aiškiai išguldė Mindaugui pirmuosius prisakymus krikščioniško mokslo, darodė jo teisingumą ir labumą, idant didis kunigaikštis patsai galėtų persitikrinti ir pripažinti teisybę. Andrieui tame dalyke daug padėjo Kristijonas, vienas zokono dvasiškiųjų, vyras šviesus ir doras, kurs nuo šio laiko ėgyjo pas Mindaugį didžią meilę. Mistras buvo besirengiąs padaryti sandarą su Lietuvos viešpačiu ir suteikti jam pašalpą prieš priešininkus, jei sutiktų priimti krikštą ir išsiųstų pasiuntinius pas popiežių: žadėjo dar pasirūpinti, idant popiežius daleistų apvainikuoti didį kunigaikštį karališka karuna. Trumpai sakant, Andriejus išaiškino gerumą krikščionystės ir parodė naudą, kokią galėjo atnešti priėmimas jos.

Mindaugas susiprato ištikro apturėsęs daug naudos iš krikšto. Krikščionių budamas rastų zokone nors šiam laikui tvirtą pagelbininką prieš Danielių ir Vykantą, nebeturėtų įsergėtis Tautvilos, tykojančio užžengti ant Lietuvos sosto, gautų užtarytoją galvoje Rymo bažnyčios; toks užtarimas buvo nemenkos vertės XIII amžiuje, nės popiežiai turėjo tada plačią įtekme ir nemažą galybę. Visą gerai apsvarstęs, Mindaugis priėmė krikštą su žmona savo Morta, dviem jaunesniems sunum, Rukeliu ir Repeika, visais dvariškiiais ir nekuriais bajorais. Krikštynos buvo apvaikščiotos pabaigoje 1250 arba pradžioje 1251 m., regisi, Varutos pilyje. Už sandarą ir prizadėtą karišką pašalpą, teipo-gi už pasirūpinimą karališkos karunos, Mindaugis ketino

dovanoti zokonui tulus Lietuvos valsčius. Didysis kunigaikštis ir mistras prisiega patvirtino savo prizadus.

Po krikštui Mindaugis negaišdamas užsiėmė parengimu pasiuntinystės pas popiežių; išrinko tarp lietuvių kelis rimtesnius vyrus ir paskyrė jiems vadovu Parnų, kurs išmintingumu ir patyrimu perviršėjo kitas viengėnčius. Pasiuntiniai iškeliavo kart su mistru Andriejum į Rygą. Rygoje Andriejus paskyrė nuo savęs pasiuntinius, kurie kartu su lietuviais turėjo atlikti kelionę į Italiją, tarnauti jiems kelvedžiais ir rupintis pas popiežių apie daleidimą Mindaugui karunacijos. Pasiuntiniai laimingai pribuvo į Mediolano miestą, kuriame tada lankėsi popiežius Innocentas IV. Lietuvos pasiuntiniai įteikė popiežiui raštą savo didžio kunigaikščio. Mindaugis rašė, kad pasilikęs krikščionių ir prašė popiežiaus, idant teiktųsi priimti jį po savo globa kaipo atskirą katalikų bažnyčios sunų. Popiežius džiaugėsi iš Mindaugio apsikrikštijimo, pripažino jo prašymą už teisų ir maloningai priskyrė Lietuvą su visomis žemėmis, kurias Mindaugis ėgyjo nuo neteisiųjų arba dar ateityje igyti galėtų, prie savasties ir tiesos švento Petro ir nutarė užlaikyti Mindaugį, jo žmoną ir sunus, dvariškius ir visą viešpatystę globoje ir užtartyje apaštalo sosto.

Mindaugis trumpame laike iš stabmeldžio pasidarė kataliku, o Lietuva susilygino nors šiek-tiek su kitomis Europos viešpatystėmis. Priėmimas krikšto pagal katalikų, o ne stačiatikių išpažinimą turėjo nemenką svarbumą, nės per katalikystę lietuviai galėjo susiartinti su vakariniais Europos gyventojais ir apturėti nuo jų mokslą ir šviesą. Tas Mindaugio žingsnis ant visados atkreipė Lietuvą nuo rusų ir stačiatikystės. Mistras Andriejus per savo dorišką pasielgimą pasiliko, galima sakyti, pirmuoju Lietuvos apaštalu.

5.

Karas su Tautvila.

Priėmus Mindaugui krikštą, skaitlius jo priešininkų susimąžino ir kova su jais pasilengvino. Kardinikai ilgainiam laikui užlaikė sandorą ir bent kartą sušelpė kovoje Mindaugį. Tautvila, neberasdamas prieglaudos pas zokoną, turėjo apleisti Rygą ir Lyvžemę, bet nemanė mesti kovos su dėde Mindaugiu. Jis kreipėsi vėl prie švogerio Danieliaus ir dėdės Vykanto, meldsdamas pagelbos. Danielius, kurs stačiatikiu budamas pripažino popiežiaus viršininkystę, nedrįso užvesti karo prieš jo užtariamąjį viešpatį, bet neatsižadėjo šelpiti savo švogerių. Ant Tautvilo prašymo jis davė jam tą pačią kariumenę, sustatytą iš rusų ir palaukių, kuri jau andai kovojo Lietuvoje. Vykantas teipo-gi prisidėjo su žemaičiais ir latviais prie savo

seseriai. Pavasaryje 1251 m. išėjo Tautvila su rusais ir palaukais ir Vykantas su žemaičiais ir latviais į Lietuvą.

Mindaugis, regėdamas didžią priešininkų spėką, nepradėjo mušio atvirame lauke ir pasiglaudė už volų Varutos pilies. Teisingu rodė jam tas žingsnis pagal datirimą praeituose metuose. Priešininkai apsiautė pilį, kurią, kaip minėjome, sunku buvo paimti. Nakčia išsiuntė Mindaugis vieną pulką, užklupti priešininką netikėtai. Tas naktinis užpuolimas neatnešė daug naudos, nors ir išvaikė neatsargius rusus ir latvius. Netrukus pribuvo su pašalpa Mindaugiui vokiečiai ir kariška laimė atsimainė. Priešininkai persiliudėjo nieko dabar nepelnysę Lietuvoje ir atsitraukė į žemaičius. Mindaugis sekė paskui juos ir atėjo iki Tverų, Vykanto sostapilio. Čionai jis sutiko Tautvilą ir Vykantą su savo kariumenėmis, kurie drąsiai stojo į mušį atvirame lauke. Kaip lietuviai, taip ir priešininkai kovojo itin narsiai ir nepasidavė vieni kitiems. Mindaugį pažeidė į koją vieno palaukio vilyčia ir jis, nelaukdamas mušio galo, pagrižo namon. Iš žemaičių pusės krito vikrus kunigaikštis Vykantas.

Tautvilai iki šiam laikui karas neatnešė nėjokio pelno, nė tėviškės jis neatgavo, nė kitos kunigaikštystės neįgyjo. Pasimirus Vykantui, jis apsigyveno žemaičiuose ir rado čionai ir pas latvius prieglaudą. Su žemaičių ir latvių pašalpa jis užsimanė dar kartą pamėginti karišką laimę, siuntė į Volyniją pasiuntinį ir kvietė švogeri Danielių pas Naujapilį, atimti nuo Mindaugio šitą tvirtą miestą. Danielius rodžiai sutiko ateiti, nės jam labai rūpėjo pavaldyti Naujapilį, kurs skaitėsi raktu viso juodrusių krašto. Su kariūmene iš rusų ir palaukių Danielius išėjo žiemos laike 1252 m. į Lietuvą. Lietuviai išstatė dėl atsargumo pakeliais sargus ir laukė priešininko. Danieliui nepasisekė užimti Naujapilį; išplėšęs visą apigardę pagrižo namon. Tautvila neatėjo su žemaičiais ir latviais, kadangi žiema buvus, kaip sako metrašis, giliai snieguota. Tais pačiais metais Danielius mėgino dar kartą pavaldyti Naujapilį, bet vis nelaimingai, tik tai Gardynas pasisekė jam užimti. Mindaugis, norėdamas atkeršyti jam už plėšimą viešpatystės, siuntė vyresnįjį savo sūnų Vaišilą į Volyniją, kurs išplėšė nekurias Danieliaus valstijas.

Karas traukėsi jau ketvirtus metus. Lietuva, kuriai prisėjo gintis nuo kelių priešininkų ir didį plėšimą nukentėti, pavargo ir reikalavo atilsio. Todėl Mindaugis rengėsi užbaigti karę ir susitaikinti su priešininkais. Visų pirm jis pradėjo rokuotis su arčiausiais savo kaimynais, žemaičiais ir latviais. Prižadais ir dovanomis jam laimingai pasisekė palenkti vakarinius žemaičius ir latvius į savo pusę. Tautvila

su broliu Edvidu, žemaičių apleisti, turėjo išsikraustyti iš to krašto. Pasiliko dar galingas priešininkas Danielius. Mindaugis, geisdamas ir su juo padaryti rokundą, siuntė pas jį pasiuntinius ir kvietė prie santaikos. Vienok atvykus į Volyniją Mindaugio pasiuntiniams ir pradėjus rokuotis su Danielium apie sandarą, atkako pas jį švogeriai Tautvila ir Edvidas, meldami vėl globos.

Danielius priglaudė švogorius ir atmetė pradėtas dermes apie sandarą. Teisybė, sandara su didžiu Lietuvos kunigaikščių negalėjo atnešti jam šiam laike daug pelno. Ant karės jis padėjo daug darbo ir kašto ir užėmė tik kelis juodrusių miestus, Naujapilis-gi pasiliko Mindaugio rankose. Valdymas juodrusių krašto be tvirto Naujapilio buvo labai abejotinas. Jo švogeriai Tautvila ir Edvidas neatgavo savo kunigaikštystių ir nebuvo Mindaugio atlyginti kitokiu budu, o ant galo turėjo bėgti iš žemaičių, tėviškės dėdės Vykanto. Tai-gi sandara su Lietuva nebuvo Danieliui šiame karte geistina, bet ir suteikti pašalpa švogieriams jam dabar truko spėkos, nės rengėsi į karžigę padėti savo kaimynams vengriams prieš čekų karalių Vaelovą. Iškeliudamas 1253 m. jis pakvietė su savim ir švogorius Tautvilą ir Edvidą. Mindaugis gavo laisvą laiką karunacijai reikalingą.

6.

Karunacija Mindaugo ir dovanos zokonui.

Lietuva, priversta vesti karą per kelis metus vienkart su keliais priešininkais, prastojo daug savo sūnų ir padėjo nemaž kašto. Ant laimės valdžia didžiojo kunigaikščio per tas kovas nesuilsnėjo, bet greičiaus susitvirtino. Galingi broliavaikai Tautvila ir Edvidas turėjo bėgti iš Lietuvos, jų tėviškosios kunigaikštystės buvo prijungtos prie viešpatystės, ant galo pasidavė vakariniai žemaičiai. Teisybė, Mindaugis datyrė per karą daug vargo, buvo kliuvęs į didį pavojų ir stovėjo ant prapulties kranto, bet užtai sustiprino tose kovose savo vienvaldystę ir taisė iš Lietuvos vieną viešpatystę. Tais savo darbais jis užsipelnė garbę sutvėrtojo Lietuvos viešpatystės ir už tai priguli jam viena garbingiausių vietų mūsų istorijoje. Vardas Lietuvos viešpaties per priėmimą krikšto gavo užrubežyje platų garsą, kurs dar pasididino, kada popiežius daleido didžiam kunigaikščiui užsidėti karišką karuną.

Mistras Andriejus, kurs buvo prižadėjęs pasirupinti pas popiežių apie karišką karuną, išpildė savo žodį. Vienkart su Lietuvos pasiuntiniais iškeliavo į Italiją, kaip minėjome, ir zokono pasiuntiniai, kuriems Andriejaus liepta buvo prašyti popiežiaus, idant daleistų apvainikuoti Mindaugį kariška karuna. Popiežius

Innocentas IV. elgėsi labai maloningai su Lietuvos viešpačiu. Priėmęs Lietuvą po savo globa išdavė, be sugaišties zokoninkų pasiuntiniams raštą, kuriuo suteikė mistrui Andrieui tiesą, duoti Mindaugiui karališką karuną. Tą pačią dieną, 17 liepos 1251 m., popiežius išleido raštą pas Kulmijos vyskupą Enriką, kuriam įsakė apvainikuoti Mindaugį per karalių visos Lietuvos ir visų žemių, kurias jis įgyjo nuo neteisiųjų arba dar ateityje įgyti galėtų. Vyskupas turi pakviesti keletą bažnyčios pralotų ir šėip dvasiškųjų ir pasirupinti, idant karunacija būtų atlikta su priderančia iškilme ir atsakančia grožybe, kaip katalikiškam karaliui pritinka. Karalius ir jo įpėdiniai turi pripažinti amžiną apaštalių sosto viršininkystę ant savo karalystės, kuri buvo priskirta pagal jo prašymą prie savasties ir tiesos švento Petro.

Vienkart išdavė popiežius raštus pas Kuršžemės ir Ozilijos vyskopus, įsakydamas jiems veizėti, idant niekas nedrįstų prieštarauti jo paliepipams ir nedarytų kokių-nors kliučių Lietuvos viešpačiui. Kas nepaklausytų, turi koroti pagal bažnyčios įstatimus. Kas būtų drįsęs prieštarauti ir daryti kliutis, tikrai nežinome, bet reikia manyti, juog popiežius, rašydamas tuos raštus, turėjo atmintyje Rygos arcivyskupą Albertą, kurs buvo neprilankus Mindaugiui dėl jo prašymo priimti jį kaip atskirą bažnyčios sunų.

Pargrižus į Rygą pasiuntiniams su popiežiaus raštu, mistras Andriejus didžiai džiaugėsi iš linksmos žinios, kad Innocentas IV. jam suteikė tiesą duoti Mindaugiui karališką karuną. Andriejus darbavosi rupestingai ir skubiai, tartum bijodamas kokios sugaišties, turbūt nuo arcivyskupo. Jis liepė padirbti dvi karuni ir padailinti jiedvi brangiais akmenimis. Gayus Mindaugiui laisvą laiką, jis pakvietė Kulmijos vyskupą ir iškako į Lietuvą. Kartu su mistru atvažiavo gražus skaitlius zokoninkų ir ryčierių, o su vyskupu Enriku buris pralotų ir šėip kunigų. Tarp kitų garsingų svečių iš Vokžemės ir Lenkų pribuvo neabejotinai ir Kristijonas, busentis Lietuvos vyskupas. Karunacija buvo apvaikščiota liepos mėnesyje 1253 m., regisi, Varutoje, Mindaugio sostapilyje, su priderančia tam tikslui iškilme, pagal popiežiaus priskyimą. Karališkas karunas uždėjo ant galvos Mindaugiui ir jo žmonai Mortai vyskupas Enrikas.

Mindaugis, kaip minėjome, po krikštui buvo prižadėjęs mistrui Andrieui dovanoti zokonui Lietuvoje plotą žemės už suteikimą pašalpos prieš priešininkus ir pasirupinimą karališkos karunos. Andriejus išpildė, ką buvo apsiėmęs. Per jį Mindaugas apturėjo karuną ir pašalpą nuo zokono kovoje su naminiais maištininkas Tautvila ir Edvidu. Reikėjo ir Mindaugiui išpildyti savo prižadus. Todėl netrukus po

karunacijai karalius išdavė raštą, kuriame užrašė zokonui vardan savo ir savo įpėdinių gražius ir turtingus valščius savo karalystės, pavesdamas juos amžinam laikui zokono valdžiai ir savasčiai. Kulių, Karšuvos, Kražių, Rietavos, Vangių, Veizių ir kitų Veizių valščius dovanavo visus, o Raseinių, Laukuvos, Betigalos, Eirogalos ir Dainavos valsčių pusę, pasilikdamas kitą pusę iki laiko sau. Užrašydamas tokių didi žemės gabalą, Mindaugis norėjo pagal paprotį senovės gadynės atidėkavoti zokonui už suteiktas geradėjystes ir pažadinti jį ir toliaus, atsėjus reikalui, neatsakyti pašalpos. Ištikro, pašalpa buvo reikalinga Mindaugiui. Prieš krikštą jis turėjo nemaž priešginių tarp kunigaikščių ir bajorų dėl savo aštrios valdžios, o po krikštui jų skaitlius dar pasididino. Tiktai ant tų, kurie kartu su juo apsikrikštyjo, galėjo karalius tvirtai pasitikėti ir laikyti juos už savo tikrus tarnus, nės jie, budami vienos nuomanės su savo viešpačiu, ėjo ir vienu keliu su juo. Vienok tokių buvo tik saujalė, kuri nyko tarp didumos stambeldystėje pasilikusiųjų. Šie neišmanė, kam jų viešpats pametė senus, tėviškuosius dievus ir priėmė svetimą tikėjimą. Dėl tos priežasties nekurie lietuviai ir ypač žemaičiai šalinosi nuo karaliaus ir dėjos prie jo priešininkų. Tai-gi pakol reikėjo Mindaugiui užlaikyti sutartį su zokonu nors ir brangiomis dovanomis. Zokoninkai davė iš savo pusės raštą, kad apsiima patys ir per savo valdomuosius nešti Mindaugiui ir jo įpėdinams karišką pašalpą savo kaštu ir prižada padėti jam roda prieš jo ir krikščionystės priešininkus. Po karunacijai Andriejus paliko karaliui kunigus ir zokoninkus evangėlijai skelbti tarp lietuvių.

Daugumas užrašytų zokonui valsčių prigulėjo vakariniams žemaičiams, kaip antai Kuliai, Rietava, Kražiai, Laukuva, Raseiniai, Betigala ir Eiriogala. Karšuva gulėjo ant Nemuno kranto netoli Jurbarko, o Dainava, vieni ir kiti Veiziai, gal ir Vangiai ir pietus nuo Nemuno latvių krašte, vadiname Sudaviais. Kodėl Mindaugis dovanavo zokonui Žemaičių, ir tai vakarinių, o ne tikrosios Lietuvos plotą, buvo tam tikra priežastis. Vakariniai žemaičiai mažai teklusė vyriausybės Lietuvos viešpaties ir atvirai bičiuliaudami su maištininkais kunigaikščiais Vykantu, Tautvila ir Edvidu padarė karaliui daug vargų ir rupesčių. Žemaičiai vedė kovą su zokoninkais be žinios ir rodos savo viešpaties, nelinko prie krikščionystės ir, apskritai imant, sunku buvo jų kraštas užlaikyti tvarkoje. Tai-gi Mindaugiui naudingiaus buvo pavesti zokonui Žemaičių dalį ir tai buvusią Vykanto tėviškę, nekaip kitą Lietuvos plotą. Vienok ir zokonui labai tiko dovanotas Žemaičių gabalas, jis susisieki su vokiečių užkariauta Kuršžeme ties Klaipėda pagal Kuršų užtaką

ir ištisai tempėsi pagal Prusus, kurių laisvė baigė su krikštu ir tėvynė į zokoninkų rankas teko. Lyvžemės zokonui, stojus sutartei tarp jo ir Prūsų zokono, labai rūpėjo, idant nepasiliktų atskirtas nuo Prūsų, o Mindaugio pavestos jam Žemaičių plotas ir tiko tam tikslui, nės sudurė Kardinkų viešpatystę su Prusais. Matyt, Mindaugis darė dovaną su zokoninkų žinia. Bet karalius nemanė visiškai atskelti pavestus valsčius nuo savo viešpatystės, bažnyčios reikaluose jie turėjo prigulėti prie Lietuvos vyskupystės, kuri neužilgo buvo įsteigta.

(Toliaus bus.)

Korespondencijos.

Suvalkų gub. Kalvarijos pav. (Išmintingas valsčius). Valdžia ragina žmonės, per gminų sueigas, dėti pinigų ant statymo naujų mokyklų. Paprastai valsčionys atsisako nuo to teisingamiesi blogais metais, neturėjimu pinigų ir kitokiomis priežastimis. Ale akyvą užtėmijimą dėlei to padarė *Raudenio* valsčiaus sueiga. Čionai ukininkai drąsiai pasakė, kad jiems *mokyklų nereik, nės mokinti žmonės Lietuvoje ne tik negauna vietų, bet da-gi mokintiesnius vyrus valdžia išgabena iš Lietuvos į gilumas Maskolijos*. Nekurios gminos ant pastatymų naujų mokyklų tiktų, reikalauja tiktai, kad tose mokyklose būtų išguldoma lietuviška kalba ir tikėjimo mokslas ant grynai lietuviškų knygų.

Gerai būtų, kad tokiuose atsitikimuose visos gminos reikalaustų įvedimo lietuviškų knygų į mokyklas. Tik tegul įtraukia savo reikalavimus į protokolą!

Strampinis.

✦ **Apie mus kalinius.** *Kalvarijoje* sėdi dabar už platinimą lietuvių *Juoxas Rimša* ir *Motiejus Baltusis*. Rimšą buvo suėmė žiemą da ant Vilkaviškio stacijos, kur jam bevaikščiojant ant platformos iškrito iš po drabužių keli pundeliai lietuviškų knygelių ir laikraščių. Kaip pasirodė, išviso buvo tada pas Rimšą atrasta 244 egzemplioriai. Apart to rasta buvo pas jį da knygelė užrašams, kur surašyta kelios dešimtys pravardžių: mat Rimša užsiminėdavo knygų apdarymu, tai toje knygutėje buvo paženklinti jo skolininkai. Po tam nelaimingam atsitikimui ant Vilkaviškio stacijos jis buvo palaikytas tik apie dvejetainį nedėlių ir paleistas už 1000 rublių parankos. Paskui buvo šauktas ar du kartu į Vilkaviškį ant tyrinėjimo. Rodosi, kam čia buvo vaikina vėl imti: jug jis niekur nebėgo. Bet štai trečią dieną sekminių, 22 d. gegužio mėnesio atkeliavo žandaras ir nakčia suėmęs išsivežė iš namų Rimšą ir laiko jį ir iki šiai dienai. *Sėdi vaikinukas labai angštoje kamaraiteje ir labai mažai šviesos mato*. Ant tyrinėjimo buvo atkeliavęs net žandarų pulkauninkas, barėsi,

gąsdino, rėkė; kad viską pasisakytų, girdi, tai paleisė, o jei nesakys, tai laikysė nors ir trejus metus. Klausė: „ar buvai Tilžėje?“ Atsakė: „ne“. „Mes — sako pulkauninkas — nusiųsime tavo fotografiją į Tilžę, tai viską dasižinosime!“ Rimša buk atsakė: „galit ir patys, ponas, nuvažiuot, tai da geriaus pamatysite, kaip Prusuose einasi!“

22 dieną birželio mėnesio atsivežė žandarei Motijų Baltusį iš kaimo Gerulių, Naumiesčio pavieto, netoli nuo Pilviškių. Kaip antros dienos sekminių naktį buvo prilipinta visoje Suvalkų gub. lietuviški atsišaukimai: „*Brohai ir Sesers!* — tai policija minė, kad Pilviškių apygardoj Baltusis tai padaręs, per tai jį ir paėmė, nors per kratą beveik nieko nerado pas jį. Ale mus žandarams gana vieno dasiprotėjimo, kad žmogui liuosybę išplėsti. Tasai vaikinukas atvažiavo į Kalvariją visai pavargęs, vos 8 kapeikas turėjo prie savęs. Ka da buvo turėjęs, tai viską pravalgė per 2 nedėlias besėdėdamas prieš tai Starpolės kalėjime. Ten mat gaudavo vos syki per dieną valgyti ir tai tik kvortą nedarytų kruopų bei 2 svaru juodos duonos. Buvo motina prašiusi žandarų viršininko, kad perduotų jos sunui (Baltusiu) valgio ir pinigų, tai ansai galvijas atsakė, kad Baltusis visu kuom aprupintas ir nieko nereikalaujās! Už ką-gi tą vaikinuką *žandara badu kankina?* Jug da nežino, ar jis kaltas ar ne! Jug da tik dasekimas apie jį eina!

Kalvarijos kalėjime maitina geriaus, duoną duoda baltą, ale vis-gi to viso valgio permaža, reik pačiam dasipirkti (čia tai pavelija). Plaukų kirpti neduoda, barzdos nusiskusti ir-gi nepavelija. Rimša prašėsi į Koplyčią kad leistų, neleido; į spaviedį ir-gi nedavė prieiti. Maldaknygių lietuviškų pasimelsti teip-gi neduoda.

Sėdi da čionai *Jonas Šturmas*, Kaimelių kaimo, Kidulių gminos, Naumiesčio pavieto. 10 d. lapkričio mėnesio 1898 metuose pagavo jį policija su kontrabanda, ale jis išstruko iš jos nagų, nors žemskis šoble galvą sukapojo ir šaudė į jį, o Šturmas žemskiui piršto galą nukando. Bet žemskis pažino jį ir danešė ant jo. 11 d. vasario mėnesio 1899 metų pašaukė Šturmą į Naumiestį ir suėmė. Jo pakuose atrasta buvo lietuviškų knygų ir lementorių. Kelis mėnesius persėdėjo žmogelis be sudo, dabar 4 d. liepos mėnesio apeliokės sudas prisudijo nuo jo už kontrabandą 370 rub. 30 kap., o jis žmogus nieko daugiaus neturi, tik pačią su mažais vaikeliais, per tai reikės atsėdėt už tą sumą 6 mėnesius ir 7 paras. Tai kora už kontrabandą, nės atrasta buvo muilo, žiektų, arbatos, spirito. Kaip bus nubaustas už lietuviškas knygas, tai da nežinia, nės da nieko neparėjo iš Peterburgo. Moka mus maskoliai kankyti, ale nieko jie mums nepadarys!

Kalvarijos val. Prie pora metų norėjo valdžia pastatyti pas mus mokyklą, bet valsčionys nuo to atsisakė. Teip ir buvo likę. Šimet vėl užsimanė valdžia mokyklos. Sušauktas buvo „skodas“ atvažiavo ir viršininko pagelbininkas. Valdžios tarnai išėję ant prieangio kalbinti žmones, kad tie pastatytų sau mokyklą. Viršininko pagelbininkas nulipęs nuo priangio įsimaišė į tarpą žmonių ir ėmė kalbėti, kad gerai būtų turėti savo mokyklą, kad būtų tuomet visi mokytis ir tt. Paskui išsiskyręs iš žmonių tarpo ėmė šaukti: kas norite dėti pinigų ant mokyklos, ateikit pas mane. Nuo žmonių atsiskyrė tik du vyrai, o kiti ėmė rekti ir juoktis iš anų, sakdami, kad juodviems bestovint arti pripuotęs viršininkas maskoliškos dravios. Tie nustojo ir žiuri. Viršininkas nesulaukdamas daugiau vyrų prėjo prie vieno savo pažystamo ir užklausė jį: „ka o tu, Kl., ar nori mokyklos?“ Ans atsakė: „ne noriu“. — „Na tai tavo vaikai liks nemokytai kvailais“, užtėmjo viršininkas. O Kl. atsakė: „Kiek aš moku, tiek išmokysiu ir vaikus ir jiems užteks“. Tuomet viršininkas vėl užtėmjo: „tai busit visi nemokytai kvailais“. O Kl. ant to atsiliepė: „tai kam mums mokytų, kad valdžia nelaiko juos pas mus ir išvaro“. Viršininkas šnairai pažiūrėjo į Kl. ir nuėjo sau, nežinia ką murmedamas. — Bet valdžia kalbino mus dėti pinigų ant Varšavos ligonbučių (špitolių) ir klausė kaip mes norim dėti, ar nuo „dušų“. Kiti ant to asiliepė: „mes visai nenorim mokėti ant svetimų špitolių“. Tuomet raštininkas pasakė: „jus turit mokėti ir gana!“ Žmonės nežino, ar gal valdžia priversti juos dėti pinigų ant Varšavos ligonbučių, ar ne. Bet nuėjo rašyti ant protokolo. Pasibaigus „skodui“ viršininkas išvažiavo nuleidęs nosį, o mus vyrai juokėsi ir džiaugėsi iš savo vienybės.

Siurpulys.

Pakuonis. Per rupestį mūsų garbaus kunigo Šmulkščio iš surinktų per kalėdojimą aukų tapo nupirkta daug daiktų bažnyčios papuošimui. —

Šią vasarą per šienpjūtę buvo dailūs oras, per tai davė suimt sausą šieną ir dovilus. Nors iš pavasario žmonės rėkė, kad busęs badas, bet dabar javai nebloggerai išrodo, daiktai ir labai dailu matyti, nors dirsių ir vosilkų teip-gi netruksta.

S. Pad.

Pabališkiai 29. birželio per atlaidus Š. Petro ir Povilo sudėgė visos triobos ukininko Kašubos. Pragaištis nuo ugnies yra didelė, nės triobos visos buvo puikios, prietam sudėgė da drigantas ir visoki ukės padarai, daug drapanų ir

kitokių daiktų. Žmonės visi buvo išvažiavę į Pakuonį ant atlaidų, tik liko maži vaikai. Kada parvažiavo, rado viską pelenuose. Priežastis užsidegimo nėra tikrai žinoma. *S. P.*

Klebiškis. Čia mokiniai kalviaut Pransy Petraitis, paeinantis iš Pakuonio, kur jo tėvai turi mažą bazužėlę, rodydamas save labai dievobaimingu susipažino gerai su karabelninkais ir sakdamas jiems, kad jis gali parnešti labai pigių knygų iš užrubežio ir kad jis mokas gerai viską pernešti per rubežių.

Tie mulkiai ir sudėjo jam: viens 23 rublius kits 25 rublius, iš kitų teipgi išsikaulyjo po kiek ir iškeliavo žadėdamas už nedėlios sugryžt. Bet dabar ir 2 mėnesiai parėjo, o mūsų bičiulis kaip nēr teip nēr. Reikia žinot, kad jis apie Pakuonį yra labai gerai žinomas, kaip veidmainys, kuriam negalima užsitikėti; jis yra buvęs du kartu Amerike, bet neišbuvęs nė pusės metų vėl parėjo į Lietuvą. Dėlto dabar katram kampe jisai yra vertėtų pasisangot kaipo žmogaus pavojingo.

Jis yra vyras nemažas, petingas storas, apie 26-27 metų. Geistina but, kad ir Amerikos laikraščiai praneštų Amerikos lietuviams apie nenaudėlį! — *Sakals Padangiu.*

Naumiesčio pav. (Baisi maskolių nelabytė!) Naktį iš 30 birželio į 1 liepos mėn. parubežiniai sargai nušovė kontrabandnešį Pranciškų Riestį iš Ašmoniškų kaimo. Tai atsitiko netoli teip vadinamo Mergupio tilto, beveik ant rubežiaus Meiščių ir Kubilių kaimų. Tas vyras jau buvo laimingai per upę perejęs, ale stovintys ant sargos (vartos) kareivis jį patėmijo ir tuojaus padarė „trevoją“. Su Riesčiu buvo da ir kitas kontrabandnešis, tai tam pasisekė pabėgti. Riestys ir-gi buvo gerai į žoles išikąsęs prie grabekrančio, net 3 syk vakmistras pro jį nepamatęs prajojo, ale paskui matyt perpykęs kaip tik pamatė, tai ir nušovė gulintį.* Liudnas atsitikimas, juo liudnesnis, nės dabar liko Riesčio namai apleisti ir tik viena sena motina.

Ne perseniai prieš tai kitoje pusėje Naumiesčio prastas kareivis suėmė vakmistrą ir unteroficiarą benešančius su žmogum kontrabandą. Juodu buvo pasodinti prie Naumiesčio kardono iki sudui. Bet kaip pasidarė triukšmas Riestį begaudanti ir kuone visi kareiviai buvo išlakstę, tai tuodu prasikaltėliu išbėgo iš kalėjimo ir perėjo į Prusus. Jau kelis syk maskolių parubežiniai kareiviai pabėga į Prusų pusę ir ten parsisamdo ant darbo.

— *Naumiesčio kunigai*, o teipos-gi ir kitų bažnyčių, renka dabar pinigų nuo žmonių ant

*) Kam duoda valsčionys save tukčioti? Ak tai vis mus duoda šeriami mus bernai ir privalo apseiti su mumis mandagiai.

*) Parubežės ir kiti gyventojai turi pakelti balsą ir reikalauoti, kad valdžia neduotų žudyti lietuvių savo tarnams be sūdo. Tai yra pasibjaurėtinai vaisiai valdžios padavadyjimo!

badą kenčiančių gilumose Maskolijos maskolių. Žmonės kunigų kviečiami noriai meta pinigus ant tų pavargėlių. Tai nevertas yra daigtas, nės sumesti pinigai greičiausiai paklius ne aniems pavargėliams ant naudos, bet į bedugnius kišenių maskolių činovinkų; o jei dalis tų pinigų nueis ant badaujančių maskolių, tai tokia pat dalis atliks maskolių valdžiai ant naikinimo mus pačių. Mes daug didesnę badą kenčiame, nэг maskoliai, nės jau apie 40 metų laukiame, kad maskolių valdžia pasotintų mus daleidimu lietuviškos spaudos, ir nieko negalime sulaukti. Kolaik maskolių valdžia nenorės išklausti mūsų teisingų reikalavimų, iki ji visokiais budais kankis ir persekios mus už mūsų teisingiausius norus, tolaik mes lietuviai neprivalome nė jokių budu gelbėti maskolius ir ju netikusią valdžią. Per tai *nieko neduokime ant badą kenčiančių maskolių!* Tuos-gi pinigus padėkime ant prilaikymo lietuviškų reikalų! To neužmirškime!

Nuo maskolių bado vėl grįžtu prie lietuviško bado. Lietuviai trokšta ir jaučia badą ypač jeigu negali gauti užtektinai savo maldaknygių. Paskutiniaisiais metais atsiranda vis daugiausiai lietuvių tokių vyrų, kurie pasotina lietuvius lietuviškėmis knygomis. Ale šitie vyrai dažnai patys pakliuva į maskolių nagus. Stai, bus kelios nedėlios, *tapo suimtas* Gižų žemskių vienas Naumiesčio *knygnešis Grumas*. Maldaknygių paėmė anie raudonsiuliai už keles dešimtis rublių.

Kampaitis.

— (*Davatkos – išdavikės*). Pradžioje liepos mėn. žemskiai iškratė vieną žmoną ir rado škaplierių, abrozėlių, rožančių. Apskundė ją davatka *Palione Pečkaičiūtė*, da-gi prietam pridūrė, kad jeigu žemskiai anai žmonai nieko nepadarysė, tai ji tada žandarams apskųsenti, teipos-gi žadėjo išduoti ir tą, nuo kurios gavo ta žmoną tuos šventus daiktus.

Sergėkitės tokių davatkų išdavikių!

✦ **Grīškabudis.** (*Kratos ir judošiai*). Pradžioje šių metų biržio m. žandarai *padarė kratą*. Baltrušių kaime pas *Juozą Lozoraitį*. Žandarų vyresnysis su gauja policijantų (nės buvo apie dvylika tų valdžios kurtų) atlėkė išlande visas trobas, išjieskojo visus užkampius, surankiojo, girdi, net popiergalius, pamėtutus pašaliais, kuriuos žandarų viršininkas atydžiai pačiupinėjo, bet nė vieno nerado priešingo maskolių valdžiai, nės visus perleido per cenzūrą. Vientu žodžiu kur tai belakstydami tik pusėtinai nuilso ir vuodegas pabrukę, be jokio laimikio truko galvas tolyn. Pas *Juozą Lozoraitį* jau net tris kartus buvo krata, vienok niekad nieks priešingo valdžiai nerado. Paskutinė krata atsitiko pagal skundus Pilviškių žemskių, nės jie jau seniai patyrė, juog *Juozas Lozoraitis*

esąs labai *neblagonadežnas* žmogus, nės į karčiamą visai neinas ir niekad girtu nematę; užtatai-gi policija ir nutarė pas jį padaryti kratą.

Tą pačią dieną kratė Gerulių kaime pas *Motiejų Baltusį*: teipo-gi sako. jieskojė visuose pakampėse iš tikros širdies, vienok nieko neradę, neskaitant trejų knygučių, tarp kurių dvejose buvo rašyta apie ukę, o vienoje buvo dainos. *Motiejų Baltusį* labai užpuolė, kad jis laiko labai daug klijų ir švelnios ruginės košelės ir tiesiog sakė, kad tuos dalykus jisai laikąs lipinimui atsišaukimų; net vienas žemskis tvirtino, juog jisai turis kur-nors paslėptą lekiamąją mašiną, kurioje sekminių antros dienos naktį lakiojęs po visus keturis pavietus ir išlipinėjęs atsišaukimus. Lekiamoji mašina, tur but, buvo gerai pakavota, kad nė kaladėje užkaltos neradę. Biesku kluone jau buvo užtikę į plyšį ikištą ir buvo didelei nudžiugę, bet ant nelaimės tai buvo blekinė su alyva mašinoms tepti, kurią visi paeiliui pervuostę, bet priešingo valdžiai joje nieko neradę; teisybė, alyva buvo jau šiek-tiek pasenus ir ir pradėjus dvokti, bet žandarai, už tai nė pusę žodžio Baltusiui nesakė, nės *Lozoraičius*, kaip sakiau, teko vuostyt jiems da aštresnė smarvė, o vienok vuostė net pats vyresnysis; turbūt, žandarų nosis tam tyčia pripratytos vuostyt visokias smarves ir jų pareiga be to spsieiti negali. Klijei ir košelė Baltusiui yra reikalingi dėlto, kad jisai apdirbinėja knygas — tai vos-ne-vos išteisino košelę prieš žandarus, vienok savęs negalėjo pateisinti, nės suvis nežiurėdami jokios kaltės, areštavojo ir, pasivežę į *Marijampolę* uždarė į kalinį. Dabartės eina apie jį tyrinėjimas ir tuo tarpu jisai sėdi *Kalvarijos* kalėjime.

Pas jį rado da tris kaimą blėtas, tai tiesiog sakė, kad jisai jas nulupęs, ir jų vieton kalinėjęs ant stulpų lentas su lietuviškais parašais. *Motiejus Baltusis* teisinosi, kad tas blėtas nulupęs patsai šaltyšius ir atnešęs pas jo tėvą padėti; mat, reikėjo jas pertaisyti ir *Baltusis* buvo apsiėmęs tam reikale, nuvežti jas į kanceliariją. Nežiurint ant to, jug net pats šaltyšius pripažino kam tos blėtos nulupta, žemskiai buvo net keturis kartus klausinėdami, kam jos nuluptos. Viena tų blėtų, mat, buvo perkalta per pačią erelių kepurę — tai policija prisikabino, buk tyčia *Baltusis* ją sušaudęs, o tai, mat, kaip buvo: tą blėtą keletą kartų kas žin' kas naktimis nuplėšė, tai kelis-syk bekalant pasidarė daug skylių, ir paskutinį kartą kaldamas *Stainiškės Kudirkos* bernai, perkaltė vinių per pačią erelių kepurę. Tasai bernas dabar gyvena Amerikoje.

Motiejų Baltusį apskundė už lietuviškus raštus *Zečkalnių* kaimo ukininkas *prusas Molvie*. *Baltusis* nuvežė pas tą prusą malti

kviečius, kuris bemaldamas numalė, net visą pudą kviečių, tai už šią dalyką tarp judviejų pakilo piktumas, nės Baltusis jį ketino už vagystę paduoti į sudą. Kad skundė jį prusas Molvie — tai nėra abejonės nės, jisai pats į akis Baltusui pasakė, kad atsiduręs ten, kur kiti už lietuviškas knygas, antra tikrai girdėjo vienas Pilviškių, žydas, kaip Molvie skundė Baltusį žemskiui Galynui, kuris pranešė apie tai žandrams. Gėda žekalniams, turėti savo kaime toki pavojingą lietuviystei žvėrį ir manding atsiras tam pačiam kaime arba aplinkinios toki geri žmonės, ką tą judošių mokės priderančiai nubausti. Butų gerai, kad visokius lietuviystės judošių, kiek galėdami, ant kiekvieno žingsnio skaudžiai persekiotų, kad jie niekur tarp gerų žmonių nerastų sau vietos. Jug tas prusas Molvie tai tikras vagis, — pakol neturėjo maluno, tai buvo tikras nusisėlis, o dabartės gyvena, kaip ponas: mat, jo kviečiai dabar jau kasmets, gerai dera, ypačiai malune.

Kitas *judošius* yra Baltrusių kaime, kuris vadinasi *Andrius Mykolaitis*; jisai yra menkas kriaučelis, priegtam jau iš mažų dienų papratęs vaginėti ir da-gi didelis girtuoklis. Jisai siuva labai prastai ir ant gerklės negali pakaktiniai užsisiuti, tai pertai turi vogti, o kad nė vagyste kosurės nepripildo tai dasiduria judošyste — skundimu už lietuviškas knygas.

Tai-gi, matote, su kuo bendrauja maskolių policija, apginėja caro ir jo viešpatystės. Galima lengvai nuspręsti, ko verta tokia policija ir ką gero gali padaryti viešpatystei? Jinai veisia ir prilaiko tikrai visokius žmonijos labo piktadarių, plėšikus ir piktadarystės tvaną lieja ant žmonių.

Saugokitės teipat, *Širvaičio*, kuris kitąsyk buvo žemskiui, o dabartės gyvena Pilviškių miestelyje ir teip-gi po truputį judošiauja.

Žemskiavo jisai apie dvidešimt su viršum metų ir buvo žinomas didelis šuo. Da budamas žemskiui Griškabudžio valsčiuje kartą kretė pas Baltusį, jieškodamas nuluptų kaimo blėtų ir vieton jų padarytų su lietuviškais parašais, vienok pas jį nieko nerado. Tai-gi, dabartės, besivežant žandarams Motiejų Baltusį per Pilviškius ir ant valandėlės staptelėjus ties kanceliarija, tasai pats šungalvis Širvaitis dažinojės atbėgo į kanceliariją ir patvirtino žandarams, buk tikrai Baltusis nuplėšęs atrastas dabar blėtas ir vieton jų prikalęs lietuviškas, nės apie tai jisai teisingai ištyręs da budamas raudonai apvadžiotu šuneliu. Štai-gi ant nelaimės tam šuneliui begėdišką jo melą sugavo Gerulių kaimo šaltyšius, kuris, mat, pripažino, juog jis pats tas blėtas nulupęs su tam tikru reikalu.

Apie Pilviškių valsčiaus vaitą Barniškį teip-gi vaikščioja nelabai gražios kalbos, — buk

ir jisai esąs prisigėręs maskoliško raugo ir po truputį kišas žandarams liežuvi..... Kas žin', ar teisybė? Apie tai reikės tikrai patirti ir kitą-kart su visa teisybe durti jam į akis.

Žandarai, parsivežę Baltusį į Senapilę, kuogreičiausiai *padarė kratą pas kurpių Merkevųjų* ir pas *kriaučių Baltrų Senkų*, vienok nė pas vieną nieko nelaimėjo; čion krėtė dėlto, kad Motiejų Baltusį kelisyyk matė pas tuos žmones užeinant Merkevųjų žadėjo žandarų vyresniamjam už toki gražų aplankymą nors iš seno puspadžio išrėžti didelį medalį!

Beje, krėsdami pas Baltusį da rado jaunesniojo Motiejaus brolio lietuviškai rašytą laišką. Tą laišką rašė Baltusiukas su savo piemeniu į to piemens brolių, tarnaujantį karumėnėje, kame buvo paminėta: „kaip einasi tau, brolau, po maskolių jungu, — tu neiki į maskolių cerkvę“. Tuodu abudu vaikai eina da tik po keturioliktus metus ir aure abudu tapo iššaukti į valsčiaus kanceliariją, kur pusprokuroris su žandarų vyresniu juos kvotė apie tą laišką ir apie brolių Motiejų. Piemenukai prokurorą, sako, sukirtę, nės nieko iš jų neištraukęs. Tą pačią dieną, turbūt, klausinėjo ir Juozą Lozoraitį apie Baltusį, teip-gi apie Rimšą.

Vanags iš Paešupio.

+ **Vilkaviškio pav. (Tardymas).** Kalvarijos žandarų vyresnysis su Marijampolės pusprokuroriu (kuris turi monopoliją ant naikinimo lietuviystės) 16 d. liepos darė tardymą *Vilkaviškyje* apie *Juozą Rimšą*. Iš viso buvo iššaukta apie dvidešimt žmonių; mat, pas jį rado užrašomąją knygutę, kur pasiženklindavo, kiek kas kaltas už apdarymą knygų, nės jisai yra ukininku ir priegtam introligatorium t. y. knygų apdarytojum. Tai-gi, visi šauktieji pripažino, juog pas Rimšą užrašyta nekas kitas, kaip tik skolos už ardarus.

Naumiestis. (Valdžios silpnumas). Subatoje 7 d. liepos labai daug atsišaukimų pasirodė Naumiesčio paviete; sako, buvę prilipinta net trys atsišaukimai prie žemskių viršininko Gorielov'o durų. Naumiesčio policija labai nusigando; žemskių viršininkas smarkiai įsakė savo žemskiams visoms pajiegomis tyrinėti apie lipinėtojus, — net liepė jodyti naktimis ir pagavus tokius baisyus piktadarius ant tų pėdų pristatyti „jevoblagorodiju“ — už ką laimėję didelę dovaną; vienok da ligšiolai nė vieno piktadario nesustvėrė ir, turbūt nesutvers, nors jau tie nelaimingi kurteliai baigia nertis iš skuros, vaikomi viršininkėlio. Paviečio viršininkas Čerkasov apie pasirodžiusius jo paviete atsišaukimus kuogreičiausiai davė raportą gubernatoriui, kuris ant to atsakė smarkiu šauksmu, kad „kaip bematant tvirtusi reikalingų įrankių“. Potam Čerkasov tuojaus šaukė pas savę vaitus, prisakė tankiai važinėti po

valsčius ir kaip tik išgirs, kur yra ar buvo prilipinta atsišaukimas, tai ant tų pėdų atydžiai ištirti, kur, kas, kaip, ir, nuosekliai surašius protokolą pristatyti savo viršininkui. Vaitai baldosi po valsčius, bet nieko neištiria. o viršininkas jiems tiesiog į akis sako: „jus, niekšai, viską žinote, tik nesakote teisybės“. Priegtam da vaitams žodžiu prisakė paliepti savo šaltyšiams, kad visur ant viešelių jie eitų panaktę t. y. vartavotų išgaudyti lipinėtojus. Vaitai sutarė su šaltyšiais tą viršininko užmanymą uždėti ant visų žmonių pavieškelinių kaimų žmonių sprando ir tuojaus vaitai per šaltyšius teip-gi žodžiu prisakė kiekvienam gyventojui paeiliui eiti panaktę. Pradžioje da tuli padėdė eiti ant vartos, vienok toliaus jau, but niekas neina, nės tuojaus susiprato, kad tokia panaktė nereikalinga ir geriaus po sunkiam darbui ilsėtis namieje, negu valkiotis arba vargti kur ant grabkrancio pakelėje. Labai neišmintingai daro žmonės, kad teip greit pildo tokius niekingus viršininkų užmanymus, o ypačiai ant ką prisako žodžiu, reikia išsyk spjaut. Musų nepadorus vaitai užgąsdino žmones, kad eisų tiesiog į turmą, jeigu kam bevaktuojant prilipintų atsišaukimą, bet žmonės iš to gardiai nusijuokė.

V-kietis.

Senapilės pav. Garlava. Pas mus baisiai apsiireiškė liga ant raguotų gyvuolių teip vadinama „karbunkulas“, kuri nuo 1 iki 3 d. rugpjūčio mėn. išnaikino apie 20 raguotų gyvuolių ir dar neperstojo siautusi ypač Barauckinės kaime Gudelių val. Kaip sako vietiniai gyventojai, liga atsirado tokiu būdu. Nekursai ukininkas V. Barauckines kaimo nusipirko Prienuose ant jomarko karvę, bet karvę parvesta namo tuoj apsirgo ir nustupo. V. norėdamas pasinaudot mėšlu išvilko gaisieną ant dirvos, perskriodęs vidurius ir išleido mėšlą. Neužilgo liga išsiplatino po apygardą ir išstipo daug gyvuolių. Vietinis vaitas Matukėvyčius, patyręs apie tai, atvažiavęs surašė protokolą ant ukininko V. ir pasakė, buk už tai V. sunkiai atsakysės. — Saugokitės kaimiečiai, nės taja liga užsikrečia ne tik gyvuoliai, bet ir žmonės.

Garlauckinis.

Kauno gub. Rasseinių pav. Lioliai. 20 birželio buvo išlipdyti atsišaukimai „*Tautiečiai*“ ant kryžių, viorstinių stulpų, koplyčios durų ir kitose vietose. Kabojo jie per visą dieną ir liko tik nuplėšti ant rytojaus per maskolių tarnus *Vaišvilą, Alarcinką ir Petrauską*. Policija nė matytė ne matė tų atsišaukimų. Vis-gi daugybė žmonių perskaitė šituos atsišaukimus. Kokią įspaudą padarė ant žmonių skaitymas tų atsišaukimų parašysiu paskui.

Lioliškis.

Žvingiai. Nesenei pristavas su uredniku padarė kratą pas Paulių, ukininką iš Reistų

sodos. Krata buvo nedėlioje laike meldimo. Raudonsiuliai nevidonai atplėšė užrakintą stalčių ir skrynelę pasitikėdami ten rasti daug lietuviškų raštų. Bet ant patyčių nieko nerado.

„Tėv. Sarg.“

Šiaulių pav. (Kunigas išdavikas) Prisiunčiu čion porą žinių apie darbas Šiaulių gimnazijos prefekto kun. Rodževyčiaus. Kaip jau buvo rašyta, jis buvo užsimanęs išnaikinti lietuviškus pamokslus, įvestus mokiniams kun. Aleknos. Mokintiniai išsiuntė ant kun. Rodževyčiaus skundą pas vyskupą ir tokiu būdu privertė kun. R. sakyti pamokslus lietuviškai. Iš to apsigėjimo ir iš kitų darbų matyt, kad kun. Rodževyčiui ne tiek rupi praplatinimas Kristaus mokslo, kiek praplatinimas mūsų tarpe lenkystės. Kaip lenkystės apaštalas jis didei neužkenčia lietuvių ir viso lietuviško krutėjimo. Be to jis yra priešininku apšvietimo ir tikru tarnu maskolių valdžios. Jau pabaigoj pereitų metų jis atsižymėjo tuom, kad pasirodžius Šiauliuose atsišaukimams apie Muravjovą-Koriką, jis išvertė vieną toki atsišaukimą į maskolišką kalbą ir nusiuntė „kur reik“, ir da pats gyrėsi tuom. Antras jo garsus darbas ir nuopelnas priešais valdžią tai yra suskundimas mokintinių priešais gimnazijos valdžią už tai, buk tie laiką uždraustą knygyną su netikusiomis knygomis. Maža to, kun. R. da pats prisižadėjo inspektoriui susekti knygyną ir atiduoti jam visas knygas. Manydamas, kad knygynas yra pas p. L., jis pats nuėjo ten ir, įbauginęs aną su revizija, prašė iduoti jam knygas, kad jis galėtų jas sugražinti mokiniams. Nieko nelaimėjęs kun. R. po dviejų dienų buvo užkviestas inspektoriaus parašyti skundą ant popieros. Ne turėdamas ką skųsti kun. R. atsisakė rašyt skundą. Tuom tarpu par visus mokintinius buvo padarytos kratos. (24—25/VIII. 98.) Inspektorius užpykęs ant kun. R. už suvadžiojimą pasakė apie kunigo apsigėjimą pačiam p. L. Ta žinia greit pasklido po visą miestą P. L. jautėsi užgautu per toki apsiklepjimą ir siundymą ant jo valdžios ir reikalavo naminio sudo. Kun. R. nuo to atsisakė. Tada p. L. parašė apie tai vyskupui. Bet vyskupo tardymas nieko neišaiškino.

Trečias judošiškos darbas kun. R. tai yra apskundimas studento J. policijai, kun. R. pranešė policijai buk J. ketinas laikyt lietuvišką knygyną ir dalyti žmonėms knygas ir buk rinkes žinias apie kun. R., norėdamas tas žinias patalpinti į laikraštį.

28 d. kovo mėn. buvo išlipinti mieste ir ant plento hektografuoti atsišaukimai apie kun. R. Turinys, ant kiek atmenu, toks: „*Šiauliečiai ir šiaulietės!* Jau nuo senėi persekioja mus maskoliai. Sunkiau jiems veikti jeigu jie neturi mūsų tarpe išdaviko. Bet dabar atsirado

musų tarpe išdavikas kun. Rodževyčius. Jis nori išnaikinti musų kalbą, vieton jos kiša lenkišką, nori mus į maskolius paversti. Jis skundžia lietuvius policijai. Žandarai jo klauso. Katalikai! Jeigu mylite save, savo vaikus, savo tikėjimą savo kalbą, nelaikykite jo ilgai pas save išgruskite jį ilgiau jis pabus, daugiau blogo padarys“.

Tas atsišaukimas pakėlė didelį truksmą tarp žmonių, o ypatingai tarp kunigų. Kun. R. sako, bėgiojo, kaip iš galvos išėjęs ir skelbė visiems, kad tai esąs stud. J. darbas. Bet tikrai nežinodamas, kas tai padaręs, ant išjieskojimo kaltininko paaukavęs 200 rub.

Toki tai yra darbai kun. Rodževyčiaus ir vaisiai tų darbų. Ne dyvai dėlto, kad už tokius judosiškus savo darbus kun. R. patinka valdžiai ir ta ne bereikalo jau davė jam 300 rublių pašalpos. Toks kunigas tai yra mus didžiausias priešininkas ir podraug papiktintojas žmonių. Meskime jį iš savo tarpo lauk! O ypatingai turi apie tai rupintis tie tėvai, kurie leidžia savos vaikus į gimnaziją mokintis.

Mužikėlis.

† **Šiauliai.** (*Gegužinė Atsišaukimai*). Dabar Šiauliuose pačiam mieste žymesniu pasidarė lietuviškas judėjimas. Tasai lietuviškas judėjimas, reikia prisipažinti, apsirėškė pas mus gana vėlai todėl tuom karštenis buvo jo žengimas, todėl tuom didesnė neapykantą iššaukė jis iš priešingos pusės: tarp lenkelių ir maskolių. Kiekvienas kalbantis lietuviškai intelligentas ar pusintelligentis, jeigu tik yra juodai apsirėdęs, yra neapkenčiamas, kiekvieną tokį drąsuolį teip ir palydi šnairomis akimis ir kumštėlija vienas kitam ir su pirštais bado. Kalbu čion apie lenkelius, bet ir apie tikrus inteligentus, nors ir netapusius tikrais lietuviais, bet apsiratusiais su lietuviyste ir iš dalies simpatizuojančiais ir mažumą kartais paturinčiais lietuvius. Čiūs tokius inteligentus pritraukia narsumas ir pasišventimas veikiančių lietuviškame judėjime.

Kaslink policijos, tai jai prisakyta daboti ir saugoti teip vadinamus „litvomanus“. Ypatingai šimet subruzda pas mus policija. Iš dalies prisidėjo prie to išsiuntimas iš Suvalkų gub. lietuvius, o ko labiausiai... — aiškus apsirėškimas judėjimo. Dar-gi tai prispyrė vyresnybę perkelti iš Pavežio į Šiaulius labai biaučių žandarų viršininką, panašų suvalkiečių Vonsiackiui. Jis jau yra paskirtas ir pribus čion už kelių sanvaidų. Didelį ispudį padarė ant miesto gyventojų *lietuviška gegužinė* („majuvka“). Ant gegužinės buvo intelligentai: jaunuomenė ir paaugusieji žmonės.

Žmonių susirinko gana daug, arti 50. Buvo tai 30 d. gegužio (s. st.). Diena pasitaikė graži. Tenai šoko, dainavo, žaidė, žodžiu sakant linksminos, kaip ir visuomet linksminasi susirinkus daugeliui jaunuomenės. Kalbėjo

visuomet lietuviškai, tik kur nekur buvo galima išgirsti lenkišką kalbą. Vieta gegužinei buvo išrinkta nebloga, dvare Lepšinosė (Aleksandrijoj), keli viorštai nuo miesto. Jau pirm gegužinės ėjo kalbos apie „mužikų gegužinę“ visur išjuokdavo.

Bet kalbos apjuokiančios nutilo ant pat gegužinės. Atsirigolino iš visų pusių šnipukai: nuo gimnazijos vyriausybės, nuo lenkelių kun. Rodževyčiaus ir ant galo pati policija pasirodė. Akyva išgirsti apie gimnazijos vyriausybės šnipukus. Direktoriui pranešė, matyt, lenkeliai, kad ir mokintinai bus ant gegužinės, kalbės tik *lietuviškai*; kalbėta, kad tai esąs susirinkimas vyriausybės priešininkų, kad tai esąs papiktinimas jaunuomenės, nės tenai busenčios išvytos rusiška ir *lenkiška* kalbos. Direktorius pasirupino nusiųsti ir policiją. Iš dalies ačiu rupestingumui lenkelių pribuvo policija. Ji davė raportą apie tokią lietuvišką demonstraciją gubernatoriui. Bausmės už tą nebuvo nors lenkeliai ir davatkos siuntė maldas prie Dievo ir džiaugė, kad lietuviai užmokėję bausmę. Bet Dievas nepaklausė davatkų.

Ir policija nenubaudė lietuvių. Pirmą kartą lietuviai Šiauliuose pasirodė drąsiai lietuviai esą. Pradžia buvo puiki! kad ir toliaus tas viskas klotusi gerai!

Bajorai nuo Kuršens, Kelmės ir iš toliaus, net siusti pradėjo. Jiems vis tai rodosi tame dalyke esanti ar išdavystė, ar kvailystė. Ant kiek jie siunta, ir kokiais įrankiais žada lenkeliai — bajorai kovoti; parodo tai, ko kiti nemylimus jiems lietuvių žada pavesti žandarų globai.*) Išranda dar-gi savo tokiame piktam noriu tam tikrą pasiteisinimą: vaikščioja, sako, po sodžius ir prikalbinėja sodiečius, kad reikia bajorus išpjauti (!). Nabageliai išsigando, jau galas prieina. Matyt jų sąžinė nėra gryna, jeigu nusimano kaltais esą.

Kaip kitur, teip ir pas mus buvo išlipinta atsišaukimai: „*Broliai ir seseris*“. Buvo du sykiu: iš nakties ant švento Petro ir 4 d. liepos. Žmonės noriai skaitė. Ant šventoriaus ant stacijų atsišaukimai perbuvo iki pusei sumos. Apie tą tik laiką subruzdo policija įjieskoti ir plėšyti atsišaukimus. Išlipinta buvo ant visų keturių kelių, iš visų keturių pusių. Daug darbo turėjo dakatkos ir policija, kol surado ir viską nugramdė. Ypatingas dalykas, kad pas mus *pradėta plėšyti atsišaukimus davatkos*, o paskui policija, o kur jos nenuema, tai tą darbą atlieka policija viena kaip pernai davatka ponio Noreikienė nudraskė ir peiliu nugramdė, sako, tenai buvę parašyta, buk reikia lenkus iš

*) Nesinori tikėt, kad tai būtų teisybė. Kadangi ne visi bajorai užsipelno ant tokios nuotarties, dėlto vardan teisybės meldžiamie įvardinti tuos, kurie žada drauge su žandais mus persekoti, pasiremami ant pakampinių liežuviavimų.

Lietuvos išginti!!!), teip ir šimet atliko tą darbą kitos davatkos. Dabar mieste mažai buvo prilipinta, daugiausiai ant kelių, plentų ir vieškelių.

Nuvaro policija ir davatkos bedirbamos. Davatkos dirbo ir šventą dieną net keikdamos, bet gal Dievas atleis joms jų kaltes nės kitos tai darė poteraudamos.

Žmogus.

— *Dausiškių* sodžiūje tuoj po Petrinių pas ukininką V. Kairį pradėjo vaidintis, kas-žin-kas vis baldės sutemus. Gaspadoriai ir šeimyna išsigando, mislydami, kad velnias juos apsėdęs, kad daug kaštuosę, kol atsikratysę nuo jo, reikės namus pašvęsti, kunigą parvežti iš Kretingos ir tt.

Garsas prasklido po visą sodžių. „Bus blogai“, mislyja sau. Atėjo keli vyrai, arti 6, saugoti, užlipo ant augšto, laukia ar nepamatys velnio. Tamsu, tylu, visi dreba, tik džingt i duris, paskui antrą sykį tas pats. Balą girdejo, bet paties velnio nematė. Saugotojai nulipo nieko nepesę.

Nors Kairiai ir bijojo, vienog nevysiškai tikėjo, kad juodu velnias būtų numylėjęs ir apsidęs. Spėjo, kad tai darbai piemenuko ar tarnaitės. Antrą naktį kviečia Žironą ir kitą kaimyną. Tuodu pasirupino teip padaryti, kad tarnaitė Zosė Neimančiukė nežinotų, kad juodu pasilieka, nors juodu ir susitiko su jaja.

Parginė bandą, pamilžo jau karves, susirinko visa šeimyna valgyti vakarienės i grįčią. O du saugotoju užsilipo ant augšto ir prisiglaudė prie kamino. Visi valgo vakarienę, o gospadinė niekaip negali įvadinti Zosės. Vieną sykį kviečia, antrą sykį, ji vis neįeina. O ji mat darbu užimta buvo. Susirado peiliuką lenktininką ir metė i duris. Tuoj durys subildėjo. „Zosia, eik i vidų vakarienės valgyti“. — „Bijau, kad baldos, įeit neleidžia“, sušuko Zosė. Ne trukus metė antrą kartą su peiliu, bet balso nebuvo, nės peiliukas nukrito ant lovos. Už valandėlės ji atsinešė nuo murelio gerą plytą — kad duos su jaja i duris, tai net langai sudrebėjo. Pati Zosė pradėjo šaukti, kad jos neleidžia įeiti. Sargai tuoj nušoko nuo augšto ir visi puolė prie spėjamo velnio.

Susibėgo bobos, moters, vyrai ir vaikai iš sodžiaus, velnio žiurėti. Žiuri o čia sugautas sutverimas i velnią nepanieši, nės yra tai visų jų žinoma ir gerai pažįstama Zosė Neimančiukė. Be abejonės niekas jos neglostė už gąsdinimą. Zosė sakosi, ją primušę, o kiti sako, kad jie jos nemušę. Kaip pats šito velnio nemačiau, tai negaliu to gerai nė žinoti.

Kaip sakiau, susirinkusios buvo ir bobos ir moterys. Tarp jų buvo žinoma visiems dievobaiminga davatka. Žironienė Jurgienė (tik ne to Žirono pati, kurs velnią buvo nutvėręs). Ji sako vyrams: „palaukite, vyrai, iki dvyliktai

valandai, jeigu nesivaidis, tai čia, matyt, ne velnio darbai. Gal tai ponas Dievas baudžia Kairius už griekus. Turėkite man, aš esu sena, daug mačius, daug kentėjus ir tt“. Vienog iki dvyliktai nelaukė.

Teipo-gi ir kitą davatka, Alzbieta Urboniūtė sakė, kad tiems vyrams negalima tikėti, jie gal but meluoja....

Ant galo vyrai nežiurėdami i davatkų apginimą nutarė, kad toji Zosia dievobaimingus žmonelius gąsdinusi, ir nevieną i ligą įvariusi ir už tat ją reikia iš čion išgrusti ir ilgiaus neblai-kyti. Ant rytojaus jau jos nebebuvo Dausiškiuose.

Visuomet tamsus žmonės išranda velnią ten, kur jo nėra.

Žmogus.

Jonava. Jonavos valsčiūje yra daug starovierų maskolių. Rimkų sodžiūje yra 30 kiemų pačių starovierų. Visi starovierai — valdžios ir popų priešininkai. Vaikus mokina starovierai savo slaptose mokyklose, kur ne preina valdžia, nė popai. — Apaštalais maskolystės yra čion popas ir mokintojas. Popas begėdiškai brukasi i tarpą nepravoslaunų. Išgirs kur serganti nepravoslauną, štai ir atlanda, kaip žydas su kromu ir klausia, beneprims ligonis sakramentus pravoslaviškai. Buvo čion netikęs mokintojas perkrikštas Dedelev (Dédėlis), bet valsčionys jį pasirupino išgiti, o ypatingai užsitarnavo tame dalyke dabartinis staršina J. Monzeryčius. — Šis kraštas yra be galo sulenkėjęs, bet ne tiek per kaltę lenkų, kiek per kaltę pačių kunigų. Per ilgus metus reikalavo čion žmonės lenkiškų poterių, bet jų niekaip negalėjo išmukti gerai ir suprasti. Baisu žiurėti, matant tuos katalikus, tapusius „pagonimis“ per lenkystę. Bet dabar per rupesį jaunesniųjų kunigų lenkystę pradeda nykti.

Salantai. Valdžia siulė 500 rub. ir norėjo, kad valsčionys padidintų savo mokyklą, bet žmonės ne apsėme, sakdami, kad jiems pakanka ir tokios, kaip ji yra. Tarpininkas gana prikalbinėjo, bet nieko negelbėjo. Išvažiudamas keikė ir stebėjosi, sakydamas: „kas tiems durniams protą įvarė? jug savo protu būtų nepermanė!...“

Darbenai. Pradžioje gegužės mėn. valsčionys vienbalsiai atsisakė statyti mokyklą. Nelaimingi tie tarpininkai! Jiems po didelia bausme įsakyta veisti mokyklas, o čia kaip nesiseka teip nesiseka. Ir gerai!

Krakiai. Iš Krakių parapijos išvežė du ukininku *Demintą* ir *Bibilį* ant dviejų metų, bet už ką tai ir jie patis nežino. Toki tai valdžios darbai!

Javėrija (Zarasų pav.) Šiame krašte nyksta lietuvių. Lietuvys nemokas gudiškai negalėtų jų lietuvių kalba suprasti. Opsoje kiti da kalba lietuviškai bet vos tik tegali suprati Pvz. sako: „ant Ksionžkos čioti“... „Tėv. S.“

Pranešimas Komiteto dalyknuose įrengimo išstatymo lietuviškos rašliavos ir spaudos ant visotinio išstatymo Paryžiuje 1900 m.

Guodotini Tautiečiai, pranešame Jums, kad nuo laiko apgarsinimo paskutinio mūsų atsišaukimo atlikome šį darbą:

I. Suradome sau dvi vieti, o geriaus sakant, du būdus išstatymui mūsų rašliavos:

- a) Prancūziška Apšvietos Ministerija rengia terptautišką Etnografišką skyrių ant išstatymo Paryžiuje.

Jeigu mes norėtumėm išstatyti kelias figuras mūsų ukininkų tautiškuose pareduose, tai šale tokios grupos galėtumėm ir savo rašliavą išstatyti.

- b) Už tris tukstančius 3000 frankų (1124 rub.) galėtų bile knyginkas Paryžiaus mūsų rašliavą išstatyti nuo vardo savo spaudstuvės (firmos). Bet mums rodos, kad būtų geriaus ir parankiaus surengti mūsų išstatymą skyriuje terptautiškos spaudos arba skyriuje Amerikiečių, kuriame dar rupinamės apie vietą dėl savęs.

II. Mums paprašius viena sumani ypata darbuojasi Prūsų Lietuvoje kad papildyti „Statistiką lietuviškų knygų“ Zanavykučio ir surinkti visus mūsų spaudimus Prusuose.

III. Apgarsinome atsišaukimus apie mūsų išstatymą tuluose lenkiškuose, gudiškuose ir užrubežiniuose laikraščiuose.

Ne poilgam laikui siųsime į Paryžių mūsų perstatytoją, surasti vietą arba būdą mūsų išstatymui ir surengti ten viską reikalingą šiam dalyke.

Dar meldžiame Guod. Tautiečius išreikšti savo nuomonę kas link šio klausymo: ar ne gerai būtų surengti mūsų išstatymą sykiu (kruvoje) arba šale lenkiško išstatymo spaudos (nuo 1799 iki 1899 dėl atminties šimtmetinių sukaktuvių užgimimo A. Mickevičiaus), tai gal šiek tiek sumažintų mūsų darbą ir labiaus atkreiptų akis svetimaucių — publikos?

Lenkai vietos dar neturi apsirinkę, bet turbūt apsirinks skyrių terptautiškos spaudos. Meldžiame taip-pat Jusų nusprendimo kas link lietuviškos tautiškos (etnografiškos) grupos, prie to iš savo pusės patėmyjame, kad tokia grupa kaštuotų porą tukstančių frankų, reikėtų iš Lietuvos persigabinti tautiškus parėdus ir turėtumėm tada da reikalus su Francūzų Ministerija, atsidavusia ant tarnystės mūsų prispaudėjams.

Tuomi pat kartu primename Guod. Tautiečiams Amerikos, kad jau labai laikas sutaisyti suskaitą (statistiką) lietuviškų spaudimų Amerikoje: knygų, laikraščių, ir atsišaukimų, ir surinkus visus šiuos išleidimus prisiųsti mums.

Ir-gi meldžiame komitėtus, kurie užsiima rinkimu pinigų dėl reikalų išstatymo mūsų — prisiųsti mums nors dalį surinktų pinigų, nės be to negalės išvažiuoti į Paryžių mūsų perstatytojas, nės neužtenka mums nei kelionei į Paryžių.

Iki šiam laikui apturėjome tik tai 3 dolerių nuo lietuviško socialistų klubo Broklyne ir iš Petrapilės nuo Pag-ira kuponą vertės 6 rub. 25 kap. ir daugybę labai širdingų laiškų iš visų kraštų nuo mūsų Tautiečių raginančių prie darbo, už ką visiems siunčiame širdingą „ačiū“!

Komitetas.

Atrašas: Herrn Otto Lang Hegibachstr. 22.

Zürich, Schweiz.

Meldžiame ir kitus lietuviškus laikraščius atspaudinti šį mūsų pranešimą.

Naujos knygos.

1. Dokumentas apie lotyniškąs litaras lietuviškoje literaturoje. (Pusl. 44).
2. Blaivininkų knygelė arba trumpas pamokinimas apie blaivybę. (Pusl. 16).
3. Lietuvos Darbininkas Nr. 3. (Pusl. 64).

Aukos Parodai..

M. Jurininkas 2 rub.
Kalnietis 1 rub.

Atsakymai.

Muzikėlini. Plačia koresp. apie kun. Rodzevičiaus darbus gavome 9. VIII Dėlei daugelio priežasčių siunčiame ją „Liet. Vienybei“. Mes paimame tik faktus Gaila, kad negavome tų žinių anksčiau.

Autoriui eilių: Jau Vilockiui prasti laikai drasko šarkus ano vaikai ir tt. Eilės mums netinka. Gal duotum Tamista zinia apie provą prastais žodžiais.

Šiurpulniui. Ant Varšavos labdarinių įtaisų, arba ant anot jus „Varšavos špitolių“, moka pinigų tik tie valsciai, kurie yra prisizadėję per valscių susirinkimus („skodus“) ir pasirašė ant tam tikro protokolo. Tokių valscių yra labai mažai. Dėlto neduokit susiviliot ir neužsitraukit ant savės bereikalingos sunkenybės.

Muzikėlini. „Dar. apie kun. Rodzevičių“ nusiuntėme „Tėv. Sargui“, nės įtampa koresp. riāsi su patilpusiomis jau ten korespondencijomis. — Ačiū Tamistai už gausų šelpimą nuo savo raštais Kad tai visi but teį darbūstū! Tik meldžiams Tamista daugiau dabok ant rašymo formos. Statytojai guodžiasi negalę perskaityt žodžių po pertaisymui rankraščiai teip buna margi, litaros teip sumizgusios, kad tankiai reikia rankraščių perrašyt o tai užima daug bereikalingo darbo.

Apgarsinimas.

Šiaulių pav. Kauno gub. netoli Tauragės šasijos (plianto) ir Liepojaus geležinkelio *parsi-duoda atskiri žemės šmotai nuo 10 iki 60 ir daugiau desiatinų.* Yra ukiai, folvarkai kaip su visomis triobomis teip ir vien pievos, ganevos ir lydimai. Su reikalais ir už klausimais reikia kreiptis prie p. St. Lukauskio Šiauliuose kantoroj grafo Zubovo.

Šiaulių ekonomija grafo Zubovo.